

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર ૧૨૪૬/૨૦૧૯

આર/સ્પેશ્યલ સિવિલ એપ્લીકેશન નંબર ૯૯૯૦/૨૦૧૯ માં

સાથે

સિવિલ એપ્લીકેશન(ફોર સ્ટે) નંબર ૧/૨૦૧૯

આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર ૧૨૪૬/૨૦૧૯

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તીશ્રી વિક્રમ નાથ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તીશ્રી જે.બી. પારડીવાલા

=====

1	શું સ્થાનિક પત્રોનાં રિપોર્ટરને ચુકાદો જોવાની પરવાનગી છે?	હા
2	રિપોર્ટરને સન્દર્ભ કરવો કે નહીં?	હા
3	શું ન્યાયમૂર્તિશ્રી ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના
4	શું આ કેસમાં ભારતનાં બંધારણનાં અર્થઘટનનો નોંધપાત્ર કાયદાકીય પ્રશ્ન સામેલ છે?	ના

=====

અલ્પેશ સુરેન્દ્રસિંહ રાઠોડ

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

શ્રી મેહૂલ શરદ શાહ (૭૭૩) અપીલકર્તા (ઓ) નંબર
૧,૧૦,૧૧,૧૨,૧૩,૧૪,૧૫,૧૬,૧૭,૨,૩,૪,૫,૬,૭,૮,૯ માટે

મિસ મનીષા લવકુમાર શાહ, સરકારી પ્લીડર, શ્રી ડી. એમ. દેવનાની દ્વારા
સહાયિત, પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧,૨ માટે એજુપી

કોરમ: માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિશ્રી વિક્રમ નાથ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તીશ્રી જે. બી. પારડીવાલા

તારીખ:૧૭/૦૮/૨૦૨૦

સિ.એ.વી ચુકાદો

(દ્વારા: માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તીશ્રી વિક્રમ નાથ)

૧. આ અપીલમાં વિચારણા માટેનો મુદ્દો એ છે કે શું પ્રતિવાદીઓએ ગુજરાત પોલીસ દળ, વર્ગ-૩ની જગ્યાઓ માટે ૨૦૧૮ની ભરતી પ્રક્રિયામાં ભૂતપૂર્વ સૈનિકો માટેના આડી આરક્ષણને યોગ્ય રીતે લાગુ કર્યું છે કે કેમ.લોક રક્ષક ભરતી બોર્ડ નિઃશસ્ત્ર પોલીસ કોન્સ્ટેબલ, સશસ્ત્ર પોલીસ કોન્સ્ટેબલ અને જેલ સિપાહીની પસંદગી માટે ૬૧૮૯ જગ્યાઓ (જે બાદમાં વધારીને ૯૭૧૩ જગ્યાઓ કરવામાં આવી હતી) માટે અરજીઓ મંગાવવા માટે ૧૪/૦૮/૨૦૧૮ પર જાહેરાત બહાર પાડી હતી.જાહેરાત મુજબ, પૂર્વ સૈનિકો માટે ૧૦ ટકા જગ્યાઓ આડા લાગુ કરવા માટે વિશેષ આરક્ષણ તરીકે અનામત રાખવામાં આવી હતી.તદનુસાર, બોર્ડમાં ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની શ્રેણી માટે ૯૭૧ જગ્યાઓ ઉપલબ્ધ હતી, એટલે કે સામાજિક આરક્ષણ અને ખુદી શ્રેણીની તમામ શ્રેણીઓ.

૨. પસંદગી પ્રક્રિયા બે તબક્કામાં હતી.પ્રથમ લેખિત પરીક્ષા છે અને બીજી શારીરિક કાર્યક્ષમતા કસોટી/શારીરિક માનક કસોટી છે.વર્તમાન અપીલકર્તાઓ કે જેઓ મૂળ રિટ અરજદારો છે તેઓ લેખિત પરીક્ષામાં લાયક ઠર્યા હતા અને તેથી તેમને શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષણ/શારીરિક માનક પરીક્ષણ માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા જેમાં તેઓ પણ લાયક ઠર્યા હતા.કુલ મળીને, ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની શ્રેણી હેઠળ, ૧૩૧ ઉમેદવારોએ લેખિત પરીક્ષામાં ક્વોલિફાય થયા હતા અને શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષા પછી, ૮૩ ઉમેદવારોએ ક્વોલિફાય થયા હતા.વર્તમાન અપીલકર્તાઓ ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની શ્રેણીમાં આ ૮૩ ઉમેદવારોની યાદીમાં આવે છે.જો કે, જ્યારે તેમને દસ્તાવેજ ચકાસણી માટે બોલાવવામાં આવતા ન હતા અને નિમણૂક આપવામાં આવતી ન હતી, ત્યારે તેઓએ વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૯૯૯૦/૨૦૧૯ દ્વારા હાઈકોર્ટનો સંપર્ક કર્યો હતો.વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે ૧૩/૦૬/૨૦૧૯ ના ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા રિટ અરજીને ફગાવી દીધી હતી.તેનાથી નારાજ થઈને, હાલની અપીલને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવ્યું છે.

૩. અમે અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલ શ્રી મેહુલ શરદ શાહ અને રાજ્યના પ્રતિવાદીઓ માટે વિદ્વાન સહાયક સરકારી વકીલ શ્રી ધર્મેશ દેવનાનીની સહાયથી વિદ્વાન સરકારી વકીલ સુશ્રી મનીષા લવકુમાર શાહને સાંભળ્યા છે.

૪. અમે પહેલા ભૂતપૂર્વ સૈનિકો માટે અનામત, ભરતી નિયમો અને જાહેરાત સહિત અન્ય સંબંધિત જોગવાઈઓનો સમાવેશ કરતી વૈધાનિક જોગવાઈઓ સાથે વ્યવહાર કરીએ છીએ.ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (વર્ગ-૩ અને વર્ગ-૪ની જગ્યાઓ અને સેવામાં ભૂતપૂર્વ સૈનિકો માટે અનામત) નિયમો, ૧૯૭૫ (ત્યારબાદ "૧૯૭૫ના નિયમો" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે), ભૂતપૂર્વ સૈનિકો માટે અનામતની જોગવાઈ કરે છે.રિટ અરજદારો-અપીલકર્તાઓ ભૂતપૂર્વ સૈનિકો નથી એવો કોઈ મુદ્દો નથી, તેથી આપણે વ્યાખ્યાઓની કલમમાં જવાની જરૂર નથી.અમે તરત જ નિયમ-૩ પર આવીએ છીએ જે પૂરી પાડે છે કે આ નિયમ ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસની તમામ વર્ગ-૩ અને વર્ગ-૪ની જગ્યાઓ પર લાગુ થશે.નિયમ-૪ ખાલી જગ્યાઓની અનામતની જોગવાઈ કરે છે.નિયમ-૪નો પેટા નિયમ (૧) વર્ગ-૩ અને વર્ગ-૪ની દરેક કેડરની ખાલી જગ્યાઓમાં ૧૦ ટકાથી વધુ અનામતની જોગવાઈ કરે છે.નિયમ-૪ ના પેટા-નિયમ (૨) માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારોને પણ ભૂતપૂર્વ સૈનિકોમાંથી અનામત હોવી જોઈએ.નિયમ-૫ વય મર્યાદા સંબંધિત વિશેષ જોગવાઈઓ પૂરી પાડે છે.નિયમ-૬ શૈક્ષણિક લાયકાત સંબંધિત વિશેષ જોગવાઈઓ પૂરી પાડે છે.નિયમ-૬એ ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની પસંદગી માટેના ધોરણોને ઘટાડવાની જોગવાઈ કરે છે.નિયમ-૭ ભરતી નિયમોમાં સુધારાની જોગવાઈ કરે છે, જે મુજબ, ઉપરોક્ત આરક્ષણ નિયમો

ગુજરાત સરકાર હેઠળ વર્ગ-૩ અને વર્ગ-૪ની જગ્યાઓ અને સેવાઓની ભરતી માટેના તમામ ભરતી નિયમોને લાગુ પડશે.વચ મર્યાદા અને શૈક્ષણિક લાયકાતમાં છૂટછાટ સંબંધિત કોઈ મુદ્દાઓ નથી.જો કે, ૧૯૭૫ના નિયમોના નિયમ-૪ અને નિયમ-૬એનું અર્થઘટન અને સમજણ સુસંગત રહેશે, જેમ કે, તે નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે:

"૪.ખાલી જગ્યાઓનું આરક્ષણ:

(૧) વર્ગ-૩ની દરેક શ્રેણીની જગ્યાઓ અને દરેક વર્ગ-૩ની સેવામાં આવી જગ્યાઓમાંથી ૧૦ ટકા ખાલી જગ્યાઓ અને વર્ગ-૪ની દરેક શ્રેણીની જગ્યાઓ અને દરેક વર્ગ-૪ની સેવામાં આવી જગ્યાઓમાંથી ૨૦ ટકા ખાલી જગ્યાઓ, જેમાં શરૂઆતમાં કામચલાઉ ધોરણે કાયમી ખાલી જગ્યાઓ ભરવામાં આવે છે અને જે કામચલાઉ ખાલી જગ્યાઓ કાયમી થવાની સંભાવના છે અને અથવા ત્રણ મહિના કે તેથી વધુ સમય સુધી ચાલુ રહેવાની સંભાવના છે, જે કોઈપણ વર્ષમાં સીધી ભરતી દ્વારા ભરવામાં આવે છે, તે ભૂતપૂર્વ સૈનિકો દ્વારા ભરવા માટે અનામત રહેશે:

પરંતુ ભૂતપૂર્વ સૈનિકો, અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે (અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે આગળ વધારવામાં આવેલ અનામત સહિત) અને અન્ય કોઈપણ વર્ગો માટે અનામત ખાલી જગ્યાઓની કુલ સંખ્યા જે હદ સુધી ઓછી થાય અથવા તે વર્ષે ભરવામાં આવેલી તે શ્રેણીની ખાલી જગ્યાઓના પચાસ ટકાથી વધુ હોય, તે હદ સુધી કોઈપણ એક ભરતી વર્ષમાં ભૂતપૂર્વ સૈનિકો, અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે નિર્દિષ્ટ અનામતની ટકાવારી વધારવામાં આવશે અથવા ઘટાડવામાં આવશે.

વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે અગાઉની જોગવાઈ હેઠળ ભૂતપૂર્વ સૈનિકો માટે અનામતમાં વધારો થવાના કિસ્સામાં, તેમના માટે આ રીતે ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવેલી વધારાની ખાલી જગ્યાઓનો ઉપયોગ પહેલા વિકલાંગ ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની નિમણૂક માટે કરવામાં આવશે અને જો આવી કોઈ ખાલી જગ્યાઓ હજુ પણ ખાલી રહે તો તે પછી તે અન્ય ભૂતપૂર્વ સૈનિકોને ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે.

(૨) ભૂતપૂર્વ સૈનિકો દ્વારા ભરવા માટે અનામત ખાલી જગ્યાઓમાંથી, કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સમયાંતરે બહાર પાડવામાં આવેલા આદેશો અનુસાર અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારો માટે ખાલી જગ્યાઓ અનામત રાખવામાં આવશે:

પરંતુ જો અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિના કોઈ ભૂતપૂર્વ સૈનિકની પસંદગી કરવામાં આવે, તો તેની પસંદગી સરકાર દ્વારા સમયાંતરે બહાર પાડવામાં આવેલા આદેશો અનુસાર અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિ માટે પૂરા પાડવામાં આવતા અનામતના એકંદર ક્વોટા સામે ગણવામાં આવશે.

૬A. પસંદગી માટે નિમ્ન ધોરણો:

સીધી ભરતીના કિસ્સામાં જો ભૂતપૂર્વ સૈનિકો સાથે સંકળાયેલા ઉમેદવારોની પૂરતી સંખ્યા તેમના માટે અનામત તમામ ખાલી જગ્યાઓ ભરવા માટે સામાન્ય ધોરણના આધારે ઉપલબ્ધ ન હોય, તો ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની શ્રેણીના ઉમેદવારોની પસંદગી હળવા ધોરણ હેઠળ થઈ શકે છે

જેથી અનામત ક્વોટામાં ખામીને દૂર કરી શકાય, આ શરતે કે આવી છૂટછાટ આવા ઉમેદવારોના પ્રદર્શનના સ્તરને અસર કરશે નહીં.

૫. ગુજરાત પોલીસ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ની કલમ ૫ (બી), ગુજરાત રાજ્ય રિઝર્વ પોલીસ દળ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ની કલમ ૨૧ અને જેલ અધિનિયમ, ૧૮૯૪ની કલમ ૫૯ (૧) હેઠળ આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, ગુજરાત સરકારે તે વતી અગાઉ બનાવેલા તમામ નિયમોનું ઉદ્ધંધન કરીને, ૦૬/૦૨/૨૦૧૬ ની સૂચના દ્વારા, પોલીસ કોન્સ્ટેબલ, વર્ગ-III (સંયુક્ત સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા) નિયમો, ૨૦૧૬ તરીકે ઓળખાતા નિયમોને સૂચિત કર્યા હતા (ત્યારબાદ તેને "૨૦૧૬ના નિયમો" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે).આ નિયમો હેઠળ ઉપર ઉલ્લેખિત જગ્યાઓની શ્રેણી માટે લોક રક્ષક ભરતી બોર્ડ દ્વારા ભરતી કરવામાં આવશે.ઉપરોક્ત નિયમોનો નિયમ ૯ પરીક્ષાના બે તબક્કાઓ અને રીતની જોગવાઈ કરે છે.તે લેખિત પરીક્ષા તેમજ શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષણ/શારીરિક માનક પરીક્ષણની જોગવાઈ કરે છે.નિયમ ૯ નીચે પુનઃઉત્પાદિત થયેલ છે:

"૯.તબક્કાઓ અને પરીક્ષાની રીત. –

(અ) પરીક્ષા નીચેની રીતે બે ક્રમિક તબક્કામાં યોજાશે, એટલે કે:—

(i) લેખિત પરીક્ષા,

((૨) શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષણ અને શારીરિક માનક પરીક્ષણ.

(બી) બોર્ડ, ઉમેદવારો પાસેથી અરજીઓ પ્રાપ્ત કર્યા પછી, આ નિયમો અનુસાર અરજીઓની તપાસ કરશે અને પાત્ર ઉમેદવારોને લેખિત પરીક્ષામાં હાજર રહેવા માટે બોલાવશે.

(સી) જે ઉમેદવારોએ બોર્ડ દ્વારા નિર્ધારિત લેખિત પરીક્ષામાં લઘુત્તમ લાયકાત ગુણ મેળવ્યા છે, તેમને બોર્ડ દ્વારા યોજનારી શારીરિક કાર્યક્ષમતા કસોટી અને શારીરિક માનક કસોટી માટે બોલાવવામાં આવશે.

(ડી) શારીરિક કાર્યક્ષમતા કસોટી અને શારીરિક માનક કસોટી માટે બોલાવવામાં આવેલા ઉમેદવારોની સંખ્યા સામાન્ય રીતે માંગવામાં આવેલી ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યા કરતાં આઠ ગણી હશે.

(ઘ) પરિશિષ્ટ III માં નિર્દિષ્ટ કર્યા મુજબ ઉમેદવારોના શારીરિક ધોરણની ખાતરી કરવા માટે શારીરિક કાર્યક્ષમતા કસોટી અને શારીરિક માનક કસોટી યોજવામાં આવશે.

(એફ) ઉમેદવારને પરિશિષ્ટ-૩ માં નિર્દિષ્ટ શારીરિક કાર્યક્ષમતા કસોટી અને શારીરિક માનક કસોટીમાં તેના પ્રદર્શન પર ગુણ આપવામાં આવશે. મેળવેલા ગુણ લેખિત પરીક્ષામાં મેળવેલા ગુણમાં ઉમેરવામાં આવશે.

(જી) શારીરિક કાર્યક્ષમતા કસોટી અને શારીરિક માનક કસોટીમાં લાયકાત મેળવનારા ઉમેદવારોને દસ્તાવેજની ચકાસણી માટે બોલાવવામાં આવશે. દસ્તાવેજની ચકાસણી માટે બોલાવવામાં આવતા ઉમેદવારોની સંખ્યા સામાન્ય રીતે માંગવામાં આવેલી ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યાના બમણી હશે.

(જી) જે ઉમેદવાર લેખિત પરીક્ષાના તેના ગુણની ફરીથી તપાસ કરવા માંગે છે તે લેખિત પરીક્ષાના પરિણામની જાહેરાતની તારીખથી ૧૫ દિવસના સમયગાળાની અંદર બોર્ડ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે તેવી ફી સાથે બોર્ડને અરજી કરી શકે છે.

૬. ઉપરોક્તમાંથી એ સ્પષ્ટ છે કે લેખિત પરીક્ષામાં લઘુત્તમ લાયકાતના ગુણ બોર્ડ દ્વારા નક્કી કરવાના છે અને લેખિત પરીક્ષામાં પસંદ થયેલા ઉમેદવારોને જ શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષણ અને શારીરિક માનક પરીક્ષણ માટે બોલાવવામાં આવશે.તેમાં એવી પણ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષણ અને શારીરિક માનક પરીક્ષણ માટે બોલાવવામાં આવેલા ઉમેદવારોની સંખ્યા સામાન્ય રીતે માંગવામાં આવેલી ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યા કરતાં ૮ ગણી હશે.લેખિત પરીક્ષા અને શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષણ/શારીરિક માનક પરીક્ષણમાં મેળવેલા ગુણ પરિશિષ્ટ-૩ મુજબ ઉમેરવાના છે. જે લોકો શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષણ અને શારીરિક માનક પરીક્ષણમાં લાયક ઠરે છે તેમને દસ્તાવેજ ચકાસણી માટે બોલાવવામાં આવશે.દસ્તાવેજની ચકાસણી માટે બોલાવવામાં આવેલા ઉમેદવારોની સંખ્યા સામાન્ય રીતે માંગવામાં આવેલી ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યા કરતાં બમણી હશે.નિયમ ૧૧ લાયકાત ધોરણ અને ગુણ પ્રદાન કરે છે.બોર્ડ દ્વારા લાયકાત ધોરણ નક્કી કરવાનું છે અને શારીરિક પરીક્ષણનું ધોરણ પણ બોર્ડ દ્વારા નક્કી કરવાનું છે અને જો જરૂરી હોય તો તે અનામત અને અનામત વર્ગો માટે અલગ હોઈ શકે છે.વધુમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે કોઈ પણ સંજોગોમાં લેખિત પરીક્ષામાં લઘુત્તમ લાયકાત ધોરણ ૪૦ ટકાથી ઓછા ગુણ નહીં હોય.નિયમ ૧૧ નીચે પુનઃઉત્પાદિત થયેલ છે:

"૧૧. લાયકાત ધોરણ અને ગુણ. –

લેખિત પરીક્ષા માટે લાયકાત ધોરણ બોર્ડ દ્વારા સમયાંતરે નક્કી કરવામાં આવશે અને શારીરિક પરીક્ષા માટેનું ધોરણ બોર્ડ દ્વારા સમયાંતરે નક્કી કરવામાં આવશે. જો જરૂરી હોય તો અનામત અને બિન-અનામત વર્ગના ઉમેદવારો માટે અલગથી. જો કે, બોર્ડ દ્વારા નિર્ધારિત લઘુત્તમ લાયકાત ધોરણ કોઈ પણ સંજોગોમાં લેખિત પરીક્ષામાં ૪૦ ટકાથી ઓછા ગુણ નહીં હોય.

૭. નિયમ ૧૭ પસંદગીની યાદી અને પસંદગીનો ક્રમ તૈયાર કરવાની પ્રક્રિયા સૂચવે છે અને નિયમ ૧૮ પસંદગીની યાદી તૈયાર કરવા માટે સૂચવે છે. ઉપરોક્ત બંને નિયમો નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે:

"૧૭. પસંદગીની યાદી અને પસંદગીનો ક્રમ તૈયાર કરવાની પ્રક્રિયા. –

(૧) તમામ ઉમેદવારોનું અંતિમ પરિણામ બોર્ડ દ્વારા લેખિત પરીક્ષા, શારીરિક કાર્યક્ષમતા કસોટી અને શારીરિક માનક કસોટીમાં દરેક ઉમેદવારને આખરે આપવામાં આવેલા કુલ ગુણ અને પરિશિષ્ટ ૪ માં

નિર્દિષ્ટ કર્યા મુજબ વધારાના ગુણના ભારણના આધારે યોગ્યતાના ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવશે, જેમાં તેમના નામ, બેઠક સંખ્યા અને ઉમેદવારોએ મેળવેલા કુલ ગુણનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવશે અને તે નોટિસ બોર્ડ અને/અથવા વેબસાઈટ પર પ્રકાશિત કરવામાં આવશે અને આ રીતે પ્રકાશિત પરિણામની નકલ ગૃહ વિભાગમાં સરકાર અને મહાનિદેશક અને પોલીસ મહાનિરીક્ષકને મોકલવામાં આવશે.

(૨) બોર્ડ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે તે રીતે બોર્ડ ઉમેદવારને તેમની યોગ્યતા અનુસાર વ્યક્તિગત રીતે બોલાવશે.

(૩) ઉમેદવારએ પોતાના હસ્તાક્ષરમાં દસ્તાવેજની ચકાસણીના સમયે, અનુસૂચિ-૧માં નિર્દિષ્ટ કરેલા હોદ્દાઓ માટે પસંદગીનો ક્રમ, જેમાં તે નિમણૂક માટે વિચારણા કરવા માંગે છે, તે બોર્ડ દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવે તે રીતે આપવો પડશે:

પરંતુ ઉમેદવાર દ્વારા એકવાર આપવામાં આવેલી પસંદગીઓને અંતિમ ગણવામાં આવશે અને બોર્ડ દ્વારા પુનરાવર્તન અથવા પસંદગીમાં ફેરફાર માટેની કોઈ વિનંતી સ્વીકારવામાં આવશે નહીં.

(જ) જે ઉમેદવાર અનામત વર્ગનો છે અને પોતાની યોગ્યતા પર પસંદ થયો છે પરંતુ તેની પસંદગી અનુસાર, તેને સંબંધિત પદ મળતું નથી જો સંબંધિત અનામત વર્ગનું પદ ઉપલબ્ધ હોય અથવા, જેમ કે, અનામત વર્ગના ઉમેદવાર હોય, તો આવા ઉમેદવારને તે પદ માટે ફાળવવામાં આવશે.આવી અનામત જગ્યાઓને આવી શ્રેણીના અનામત ક્વોટાની સામે ભરેલી જગ્યા તરીકે ગણવામાં આવશે.

(પ) બોર્ડ સૌપ્રથમ સામાન્ય વર્ગની જગ્યાઓ માટે યાદી તૈયાર કરશે અને પછી અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગોના અનામત વર્ગની જગ્યાઓ માટે સંબંધિત વિભાગ/સેવા માટે અથવા સંબંધિત જિલ્લા માટે માંગવામાં આવેલી ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યાની હદ સુધી યાદી તૈયાર કરશે.

(ફ) જો કોઈ ઉમેદવારે કોઈ પદ માટે પસંદગી ન આપી હોય અથવા ઉમેદવારે માત્ર થોડી જગ્યાઓ માટે જ પસંદગી આપી હોય અને જે જગ્યાઓ માટે તેમણે પસંદગી આપી છે તે તેમની પસંદગી અનુસાર ઉમેદવારને સમાવવા માટે ઉપલબ્ધ ન હોય, તો આવા ઉમેદવારને અન્ય ઉમેદવારોની નિમણૂકની પ્રક્રિયા પૂર્ણ થયા પછી બાકીની જગ્યાઓમાંથી

કોઈપણ પર નિમણૂક માટે ગણવામાં આવશે, જેમણે અનુસૂચિ / માં નિર્દિષ્ટ તમામ જગ્યાઓ માટે તેમની પસંદગી આપી છે.

(૭) કોઈ ચોક્કસ પદ પર ઉમેદવારની નિમણૂક તે પદ સાથે સંબંધિત ભરતી નિયમોની જોગવાઈઓની પરિપૂર્ણતાને આધિન રહેશે.

(૮) જ્યાં ઉમેદવારની કોઈ ચોક્કસ પદ પર નિમણૂક કરવામાં આવી હોય, ત્યાં અન્ય પદ પર નિમણૂકમાં ફેરફાર માટે સક્ષમ અધિકારી દ્વારા કોઈ વિનંતી સ્વીકારવામાં આવશે નહીં.

૧૮. પસંદગીની યાદી તૈયાર કરવી. –

(૧) બોર્ડ સંબંધિત પદ માટે નિયમ ૧૭ અનુસાર, દરેક ઉમેદવારને માંગવામાં આવેલી ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યાની હદ સુધી આખરે આપવામાં આવેલા કુલ ગુણના આધારે યોગ્યતાના ક્રમમાં પસંદગીની યાદી તૈયાર કરશે.

(૨) બોર્ડ અનુસૂચિત જાતિઓ, અનુસૂચિત જનજાતિઓ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગો, મહિલાઓ, દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ અને ભૂતપૂર્વ સૈનિકોના સફળ ઉમેદવારોની યાદી પણ તૈયાર કરશે, જે સંબંધિત વિભાગની સેવા માટે અથવા, જેમ બને તેમ, સંબંધિત જિલ્લા માટે, આવી શ્રેણીઓ માટે અનામત અને માંગવામાં આવેલી ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યાની હદ સુધી હશે.

૮. હવે આપણે ૧૪/૦૮/૨૦૧૮ ની જાહેરાતનો સંદર્ભ લઈએ છીએ. જે જાહેરાત સ્થાનિક ભાષામાં છે તે પરિશિષ્ટ-બી તરીકે દાખલ કરવામાં આવી છે. તે આરક્ષણના નિયમો અને ભરતીના નિયમો સાથે સુસંગત છે.રિટ અરજદારો- અપીલકર્તાઓ દ્વારા જાહેરાતની કોઈપણ કલમને કોઈ પડકાર આપવામાં આવ્યો નથી.તેના બદલે કલમ ૧૦ નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો જે ભૂતપૂર્વ સૈનિકો (આડા) માટે ૧૦ ટકા અનામતની જોગવાઈ કરે છે.તેમાં લેખિત પરીક્ષામાં ૪૦ ટકા ગુણ મેળવવાની અને શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષામાં ક્વોલિફાય થવાની પણ જોગવાઈ છે.જાહેરાત પોતે જ શારીરિક કાર્યક્ષમતા કસોટી માટેનું ધોરણ નક્કી કરે છે જે ભરતીના નિયમો સાથે પણ સુસંગત છે.તેથી, આરક્ષણની ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિ અને પસંદગી માટે સૂચવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા સાથે, હવે અમે પક્ષકારો માટે વિદ્વાન સલાહકારો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી સંબંધિત દલીલો રેકૉર્ડ કરવા માટે આગળ વધીએ છીએ.

૯. અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલ શ્રી મેહુલ શરદ શાહે રજૂઆત કરી હતી કે તમામ રિટ અરજદારો-અપીલકર્તાઓએ ૪૦ ટકા કે તેથી વધુ ગુણ મેળવ્યા હતા જે લેખિત પરીક્ષામાં લાયકાતના ગુણ હતા.લેખિત પરીક્ષામાં ક્વોલિફાય થયેલા ભૂતપૂર્વ સૈનિક અરજદારોની સંખ્યા તેમની શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાઓની કુલ સંખ્યા કરતાં ઓછી હોવાથી, ૯૭૧ ખાલી જગ્યાઓમાંથી માત્ર ૧૩૧ને શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષણ/શારીરિક માનક પરીક્ષણ માટે બોલાવવામાં આવી હતી.શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષણ/શારીરિક માનક પરીક્ષણ માટે નક્કી કરવામાં આવેલા લઘુત્તમ ધોરણ અનુસાર, નિયમો અને જાહેરાત અનુસાર, ૧૩૧ ઉમેદવારોમાંથી માત્ર ૮૩ લાયક અને ૧૮ થી વધુ અપીલકર્તાઓને ૮૩ ભૂતપૂર્વ સૈનિક વર્ગના ઉમેદવારોની યાદીમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા છે, જેમણે લેખિત પરીક્ષા તેમજ શારીરિક દક્ષતા પરીક્ષણ અને શારીરિક માનક પરીક્ષણમાં લાયકાત મેળવી હતી.ઉપરોક્ત હકીકત રાજ્ય દ્વારા તેના જવાબી સોગંદનામામાં અથવા દલીલો દરમિયાન વિવાદિત નથી.

૧૦. અપીલકર્તાઓની ફરિયાદ એ છે કે અંતિમ પસંદગી યાદી તૈયાર કરતી વખતે બોર્ડે અપીલકર્તાઓને અનામત વર્ગના ઉમેદવારોની ઊભી અનામત શ્રેણીમાં છેલ્લા પસંદ કરાયેલા ઉમેદવારની સમકક્ષ ગણવાનું શરૂ કર્યું

હતું.પ્રતિવાદી બોર્ડે દસ્તાવેજની ચકાસણી સમયે ભૂતપૂર્વ સૈનિકો માટે કટ ઓફ ગુણ નક્કી કરવાનું શરૂ કર્યું હતું.

૧૧. રિટ પિટિશનમાં કરવામાં આવેલા દાવાઓના આધારે અપીલકર્તાઓના વકીલે એમ પણ જણાવ્યું છે કે ૮૩માંથી માત્ર ૩૬ ભૂતપૂર્વ સૈનિક વર્ગના ઉમેદવારોને દસ્તાવેજની ચકાસણી માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને બાકીના ૪૭ ઉમેદવારોને બોલાવવામાં આવ્યા નથી.

૧૨. અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલ શ્રી મેહુલ શરદ શાહ દ્વારા રજૂ કરાયેલ રજૂઆત એ છે કે ભૂતપૂર્વ સૈનિક વર્ગના ૮૩ ઉમેદવારોએ લેખિત પરીક્ષા તેમજ શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષામાં પણ ક્વોલિફાય થયા હતા અને તેમની સંખ્યા તે શ્રેણીમાં ઉપલબ્ધ જગ્યાઓની સંખ્યા કરતાં ઘણી ઓછી હોવાથી, દસ્તાવેજ ચકાસણીના તબક્કે તેમના માટે કોઈ વધુ કટ ઓફ ગુણ નક્કી કરવા માટે કોઈ વાજબીપણું નહોતું.

૧૩. તેમના જણાવ્યા અનુસાર, સંબંધિત નિયમો અનુસાર, ૧૯૭૫ અને ૨૦૧૬ બંનેમાં, અપીલકર્તાઓને અન્ય તમામ બાકીના ઉમેદવારો (કુલ ૮૩)

સાથે દસ્તાવેજની ચકાસણી માટે બોલાવવામાં આવ્યા હોવા જોઈએ અને દસ્તાવેજોની સફળ ચકાસણી પર તેમને નિમણૂક આપવામાં આવી હોવી જોઈએ.

૧૪. શ્રી શાહે રજૂઆત કરી હતી કે એકવાર સંબંધિત નિયમોનું પાલન કરીને ભરતી બોર્ડે લેખિત પરીક્ષામાં કટ ઓફ ગુણ નક્કી કર્યા પછી અને અપીલકર્તાઓએ લેખિત પરીક્ષા તેમજ શારીરિક કાર્યક્ષમતા કસોટી અને શારીરિક માનક કસોટીમાં પણ લાયકાત મેળવી લીધા પછી, તેમને બાકાત રાખવા અથવા અનામત અને ઊભી અનામત શ્રેણીના ઉમેદવારો સાથે તેમની ગુણવત્તાની સરખામણી કરવા માટે કોઈ વાજબીપણું હોઈ શકે નહીં.

૧૫. તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં, અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલ શ્રી મેહુલ શરદ શાહે નીચેના ત્રણ ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે.

(i) અનિલ કુમાર ગુપ્તા અને અન્યો વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય અને અન્યો, (૧૯૯૫) ૫ એસ. સી. સી. ૧૭૩ માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

((૨) પી. વી. ઇન્ડિરેસન વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્ય, (૨૦૧૧) ૮ એસ. સી. સી. ૪૪૧ માં અહેવાલ આપ્યો.

(૩) દિગ્વિજયસિંહ મહેન્દ્રસિંહ ચાવડા અને અન્યો વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, જેનો અહેવાલ ૨૦૧૫ (૦) AIJEL-HC ૨૩૨૭૧૮ માં આપવામાં આવ્યો હતો.

૧૬. બીજી તરફ, વિદ્વાન સરકારી વકીલ સુશ્રી મનીષા લવકુમાર શાહે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે ભરતી બોર્ડ તરફથી કોઈ ગેરકાયદેસરતા નથી.ભરતી બોર્ડે બંને નિયમોનું કડક પાલન કર્યું છે, આરક્ષણ માટેના ૧૯૭૫ના નિયમો અને ભરતી માટેના ૨૦૧૬ના નિયમો.તેણીના જણાવ્યા અનુસાર, વિદ્વાન સિંગલ જજે અરજીને યોગ્ય રીતે ફગાવી દીધી છે અને તેથી, હાલની અપીલ પણ ફગાવી દેવાને પાત્ર છે.

૧૭. શ્રીમતી શાહે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે કાયદામાં સ્વીકાર્ય છૂટછાટના ધોરણો પહેલેથી જ વિવિધ તબક્કે પૂરા પાડવામાં આવ્યા છે અને તેથી વર્તમાન અપીલકર્તાઓ ૧૦ ટકાની બે વાર છૂટછાટ લંબાવવામાં આવ્યા પછી યોગ્યતાની મર્યાદામાં ન આવતા, વધુ છૂટછાટનો દાવો કરી શકતા નથી, કારણ કે તે ૧૯૭૫ના નિયમોના ખાસ નિયમ-૬એની વિરુદ્ધ હશે.

૧૮. મિસ શાહના જણાવ્યા અનુસાર, તમામ ખાલી જગ્યાઓ ભરવા માટેનું સામાન્ય ધોરણ સામાન્ય/અનારક્ષિત શ્રેણી અથવા વર્ટિકલ આરક્ષણની અન્ય કોઈપણ શ્રેણીમાં ઉપલબ્ધ લઘુત્તમ કટ ઓફ ગુણ હશે અને જો વર્તમાન અપીલકર્તાઓ ઉપરોક્ત ધોરણને પૂર્ણ કરી શકતા ન હોય, તો નિયમ ક્રમે હેઠળ આપવામાં આવેલી છૂટછાટને લંબાવ્યા પછી પણ, તેમને સમાયોજિત કરી શકાતા નથી કારણ કે તે કામગીરીના સ્તરને પ્રતિકૂળ અસર કરશે અને ધોરણોમાં ઘટાડો ફક્ત અને માત્ર ભરતી બોર્ડના ક્ષેત્રમાં જ આવશે.

૧૯. શ્રીમતી શાહે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે, જવાબી સોગંદનામામાં (ફકરા-૧૩,૧૪ અને ૧૫ નો સંદર્ભ આપતા) સમાવિષ્ટ દાવાઓ અનુસાર, સંબંધિત શ્રેણીઓમાં કટ ઓફ ગુણ અનુસાર, ભૂતપૂર્વ સૈનિક શ્રેણીમાંથી માત્ર ૧ ઉમેદવાર સામાન્ય શ્રેણીમાં અને ૨ ઉમેદવાર સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગ (એસ. ઇ. બી. સી.) શ્રેણીમાં લાયકાત મેળવી શક્યા હતા.તેથી ૧૯૭૫ના નિયમોના નિયમ ક્રમે હેઠળ કટ ઓફ ગુણમાં ૧૦ ટકા છૂટછાટ આપવામાં આવી હતી, જેમાં ૧૨ ભૂતપૂર્વ સૈનિકોને પસંદગીની યાદીમાં સામેલ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, એટલે કે સામાન્ય રીતે ૪, અનુસૂચિત જાતિમાં ૧ અને એસઈબીસી શ્રેણીમાં ૭.ત્યારબાદ ભરતી બોર્ડે ૧૦ ટકાની બીજી છૂટ આપી હતી, જેનાથી વધુ લાભ થયો હતો અને આ આંકડો ૩૬ પર પહોંચ્યો હતો, એટલે કે સામાન્ય વર્ગમાં કુલ ૧૬, અનુસૂચિત જાતિમાં ૩, અનુસૂચિત

જનજાતિમાં ૩ અને એસ. ઇ. બી. સી. માં ૧૪ ઉમેદવારોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

૨૦. ત્યારબાદ બોર્ડે ધોરણમાં વધુ ઘટાડો ન કરવાનો નિર્ણય લીધો કારણ કે તે કામગીરીના સ્તરને પ્રતિકૂળ અસર કરશે.

૨૧. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે આ અદાલત બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ મૂલ્યાંકન કરી શકતી નથી કે કટ ઓફ ગુણને વધુ ઘટાડવાથી પ્રદર્શનના સ્તર પર પ્રતિકૂળ અસર થશે કે નહીં. વિદ્વાન સરકારી વકીલના છેલ્લા નિવેદનને સ્વીકારવામાં અમને કોઈ ખચકાટ નથી કે આ અદાલત કટ ઓફ ગુણ ઘટાડવાના પ્રશ્નમાં ન જઈ શકે, પરંતુ તે જ સમયે, આ અદાલત હંમેશા તપાસ કરી શકે છે કે પસંદગી પ્રક્રિયા ભરતી નિયમો અનુસાર કડક રીતે હાથ ધરવામાં આવી છે કે કેમ અને ભરતી બોર્ડે આરક્ષણ નિયમોનું યોગ્ય અર્થઘટન કર્યું છે કે નહીં.

૨૨. વિદ્વાન સરકારી વકીલ મિસ શાહે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે લેખિત પરીક્ષા સમયે પણ ભરતી બોર્ડે ભૂતપૂર્વ સૈનિક વર્ગ માટે લાયકાતના ગુણ ઘટાડ્યા હતા. આ હેતુ માટે તેમણે જવાબી સોગંદનામાના ફકરા-૯નો ઉલ્લેખ કર્યો છે. કુલ મળીને ૬,૫૯,૦૦૧ ઉમેદવારોએ લેખિત પરીક્ષા આપી હતી. શારીરિક

કાર્યક્ષમતા પરીક્ષા માટે ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યા કરતાં ૮ ગણી જગ્યાઓ બોલાવવાની હોવાથી અંદાજે ૭૬૦૦૦ ઉમેદવારોને બોલાવવાના હતા.સામાન્ય વર્ગમાં, અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ, એસઈબીસી, દેખીતી રીતે લેખિત પરીક્ષામાં ૪૦ કે તેથી વધુ ગુણ મેળવનારા ઉમેદવારોની સંખ્યા ૮ ગણી વધારે હતી.જો કે, ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની શ્રેણીમાં ઊભી અનામતની તમામ ચાર અનામત શ્રેણીઓમાં, તેમના માટે અનામત જગ્યાઓ કરતાં ઘણી ઓછી સંખ્યા હતી.

૨૩. કાઉન્ટર એફિડેવિટના ફકરા-૯માં આપેલા ચાર્ટ અનુસાર, ૨૮,૭૨૮ ઉમેદવારોને સામાન્ય પુરુષ વર્ગમાં શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષા માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા, જેમાં ઓછામાં ઓછા કટ ઓફ ગુણ ૬૫ હતા.તેવી જ રીતે, સામાન્ય મહિલા વર્ગ માટે, ૧૨,૭૦૩ ઉમેદવારોને ૪૭ કટ ઓફ ગુણ સાથે શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષા માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા.અનુસૂચિત જાતિ પુરુષ વર્ગમાં, ૩,૪૬૬ ઉમેદવારોને ૫૮.૨૫ પર કટ ઓફ ગુણ સાથે બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને અનુસૂચિત જાતિ મહિલા વર્ગ માટે, ૧૭૩૩ ઉમેદવારોને ૪૧ ગુણ મળ્યા હતા.અનુસૂચિત જનજાતિ પુરુષ વર્ગ માટે, ૮,૧૯૦ ઉમેદવારોને ૪૬.૨૫ પર કટ ઓફ ગુણ સાથે બોલાવવામાં આવ્યા હતા, જ્યારે મહિલા અનુસૂચિત જનજાતિ વર્ગમાં, ૪૦ ટકા કટ ઓફ ગુણ સાથે માત્ર ૧,૮૫૭ ઉમેદવારોને બોલાવવામાં આવ્યા હતા.એસ. ઇ. બી. સી. પુરુષ વર્ગમાં,

૫૮.૭૫ ગુણના કટ ઓફ સાથે ૧૩,૮૪૦ ઉમેદવારોને અને મહિલા એસ. ઇ. બી. સી. માટે ૪૦ ગુણના કટ ઓફ સાથે ૫,૩૬૪ ઉમેદવારોને બોલાવવામાં આવ્યા હતા.જોકે, તમામ ચાર શ્રેણીઓમાં ભૂતપૂર્વ સૈનિકો માટે નિયમો હેઠળ ઓછામાં ઓછા ૪૦ ટકા ગુણ આપવામાં આવ્યા હતા અને જાહેરાત મુજબ માત્ર ૧૩૧ ઉમેદવાર ૪ લાયક ઠર્યા હતા.

૨૪. એ જ રીતે, શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષણમાં, પરિશિષ્ટ મુજબ ૨૦૧૬ના નિયમો હેઠળ લઘુત્તમ ધોરણ સૂચવવામાં આવ્યું હતું અને જાહેરાતમાં પણ તે જ લખવામાં આવ્યું હતું.પરિશિષ્ટમાં ભૂતપૂર્વ સૈનિકો સહિત અમુક વર્ગો માટે અમુક છૂટછાટ આપવામાં આવી છે, જે તેમને આપવામાં આવી છે.આ ૧૩૧ ઉમેદવારોમાંથી માત્ર ૮૩ જ લાયક ઠર્યા હતા અને બાકીનાને ગેરલાયક ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.

૨૫. શ્રીમતી શાહે આમ રજૂઆત કરી હતી કે પ્રારંભિક બે તબક્કામાં ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની શ્રેણીને પૂરતી અને પૂરતી છૂટછાટ આપવામાં આવી છે.તેમના જણાવ્યા અનુસાર, ભરતી બોર્ડ દસ્તાવેજ ચકાસણીના તબક્કે બે વાર ગુણ ઘટાડવામાં ૧૦ ટકા વધુ છૂટછાટ આપવા માટે ખૂબ ઉદાર હતું.

૨૬. ઉપરોક્ત તથ્યાત્મક સ્થિતિનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, વિદ્વાન સરકારી વકીલ મિસ શાહે તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં નીચેના ત્રણ ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો હતો:

(i) આંધ્ર પ્રદેશ જાહેર સેવા આયોગ વિરુદ્ધ બાલાજી માધવથ અને અન્ય, (૨૦૦૯) ૫ એસ. સી. સી. ૧ માં અહેવાલ આપ્યો.

((૨) ભારત સંઘ અને અન્યો વિરુદ્ધ એમ. સેલ્વાકુમાર અને અન્ય, (૨૦૧૭) ૩ એસસીસી ૫૦૪ માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

(૩) પ્રજાપતિ ઈશ્વરભાઈ જોયતારામ અને અન્યો વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્યોના કેસમાં આ અદાલતનો ચુકાદો, લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર ૧૩૫૦/૨૦૧૨ છે, જે ૨૦/૦૩/૨૦૧૩ પર આપવામાં આવ્યો છે.

૨૭. પક્ષકારો માટે વિદ્વાન સલાહકારોની સંબંધિત દલીલો સાથે વ્યવહાર કરતા પહેલા, અમે ટૂંકમાં આડી આરક્ષણના સંદર્ભમાં વિકસિત ખ્યાલ અને કાયદાનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ.

૨૮. કલમ ૧૬ જણાવે છે કે રાજ્ય હેઠળની કોઈપણ કચેરીમાં રોજગાર અથવા નિમણૂકને લગતી બાબતોમાં તમામ નાગરિકો સમાન રહેશે.૧૯૯૨ના સપ (૩) એસ. સી. સી. ૨૧૭ (સંદર્ભ ફકરો નંબર ૭૩૩ ') માં ઇન્દ્ર સાહની વિરુદ્ધ ભારત સંઘના અહેવાલમાં, ન્યાયમૂર્તિ બી. પી. જીવન રેડ્ડીએ બહુમતી ન્યાયાધીશો વતી બોલતા સ્પષ્ટતા કરી છે કે કલમ ૧૬ (૧) એ કલમ ૧૪નું એક પાસું છે. જેમ કલમ ૧૪ વાજબી વર્ગીકરણની મંજૂરી આપે છે, તેવી જ રીતે કલમ ૧૬ (૧) પણ આપે છે.વર્ગીકરણમાં બેઠકોનું આરક્ષણ સામેલ હોઈ શકે છે.કલમ ૧૬ની કલમ (૧) માત્ર પસંદગીઓ, છૂટછાટો અને છૂટછાટો વધારવાની મંજૂરી આપે છે, પરંતુ નિમણૂકો/હોદ્દાઓના આરક્ષણની મંજૂરી આપતી નથી તેવી દલીલ સ્વીકારવામાં આવી નથી.કલમ ૧૬ ની કલમ (૧) કોઈપણ અનામતની મંજૂરી આપે છે કે કેમ તે પ્રશ્નનો જવાબ નકારાત્મકમાં આપવામાં આવ્યો છે અને તે અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"૭૪૧.....અનુચિત ૧૬ (૧) અનુચિત ૧૪માં સ્થાપિત સમાનતાના સિદ્ધાંતનું એક પાસું હોવાથી અનુચિત ૧૪ની જેમ જ વાજબી વર્ગીકરણની મંજૂરી આપે છે.અમારા આદરપૂર્ણ અભિપ્રાયમાં, થોમસમાં બહુમતી દ્વારા લેવામાં આવેલો મત સાચો છે.અમે પણ માનીએ છીએ કે કલમ ૧૬ (૧) તેના દ્વારા સુનિશ્ચિત તકની સમાનતાની પ્રાપ્તિ સુનિશ્ચિત કરવા માટે વાજબી વર્ગીકરણની મંજૂરી આપે છે.તકની સમાનતાની

ખાતરી આપવા માટે, અમુક પરિસ્થિતિઓમાં અસમાન સ્થિત વ્યક્તિઓ સાથે અસમાન વ્યવહાર કરવો જરૂરી હોઈ શકે છે.આમ ન કરવાથી, તે અસમાનતાને ટકાવી રાખશે અને તેને વધારશે.

૭૪૫. અગાઉના ફકરામાં આપેલા કારણો માટે, આપણે એ દલીલને નકારી કાઢવી જોઈએ કે કલમ ૧૬ ની કલમ (૧) માત્ર પસંદગી, છૂટછાટો અને મુક્તિઓને લંબાવવાની મંજૂરી આપે છે, પરંતુ નિમણૂકો/હોદ્દાઓના આરક્ષણની મંજૂરી આપતું નથી.

૨૯. ઈન્દ્ર સાહની (ઉપરોક્ત) ના ફકરા નંબર ૮૧૨માં આપેલા અવલોકનો આપણા હેતુઓ માટે સુસંગત છે અને અહીં નીચે દર્શાવેલ છે:—

"૮૧૨.અમારો એવો પણ અભિપ્રાય છે કે ૫૦ ટકા નો આ નિયમ માત્ર અનુચ્છેદ ૧૬ (૪) હેઠળ પછાત વર્ગોની તરફેણમાં અપાયેલા અનામતને લાગુ પડે છે.આ સમયે થોડી સ્પષ્ટતા કરવી જરૂરી છે:તમામ આરક્ષણો સમાન પ્રકૃતિના નથી.ત્યાં બે પ્રકારના આરક્ષણો છે, જેને સુવિધા માટે 'વર્ટિકલ રિઝર્વેશન' અને 'હોરિઝોન્ટલ રિઝર્વેશન' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.[કલમ ૧૬ (૪) હેઠળ] અનુસૂચિત જાતિઓ, અનુસૂચિત

જનજાતિઓ અને અન્ય પછાત વર્ગોની તરફેણમાં અનામતને ઊભી અનામત કહી શકાય, જ્યારે [કલમ ૧૬ની કલમ (૧) હેઠળ] શારીરિક રીતે વિકલાંગોની તરફેણમાં અનામતને આડી અનામત તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. હોરિઝોન્ટલ રિઝર્વેશન વર્ટિકલ રિઝર્વેશનને કાપી નાખે છે જેને ઈન્ટર-લોકિંગ રિઝર્વેશન કહેવાય છે. વધુ ચોક્કસપણે કહીએ તો, ધારો કે ૩ ટકા ખાલી જગ્યાઓ શારીરિક રીતે વિકલાંગ વ્યક્તિઓની તરફેણમાં અનામત છે; આ કલમ ૧૬ની કલમ (૧) સાથે સંબંધિત અનામત હશે. આ ક્વોટા સામે પસંદ કરાયેલ વ્યક્તિઓને યોગ્ય શ્રેણીમાં મૂકવામાં આવશે; જો તે એસ. સી. શ્રેણીનો હોય તો તેને જરૂરી ગોઠવણો કરીને તે ક્વોટામાં મૂકવામાં આવશે; તેવી જ રીતે, જો તે ઓપન કોમ્પિટિશન (ઓ. સી.) નો હોય તો. શ્રેણીમાં, તેને જરૂરી ગોઠવણો કરીને તે શ્રેણીમાં મૂકવામાં આવશે. આ આડા અનામતની જોગવાઈ કર્યા પછી પણ, નાગરિકોના પછાત વર્ગની તરફેણમાં અનામતની ટકાવારી સમાન રહે છે—અને તે જ રહેવી જોઈએ. આ રીતે ઘણા રાજ્યોમાં આ આરક્ષણ તૈયાર કરવામાં આવે છે અને તે પ્રક્રિયા ચાલુ ન રાખવાનું કોઈ કારણ નથી.

૩૦. આમ, તે સ્પષ્ટ છે કે શારીરિક રીતે વિકલાંગો, સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓ અને ભૂતપૂર્વ સૈનિકોના આશ્રિતોની તરફેણમાં અનામત કલમ ૧૬ (૧) સાથે

સંબંધિત છે અને તેને આડી આરક્ષણ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.આ પ્રકારનું આરક્ષણ અનુચ્છેદ ૧૬ (૧) માં સ્વીકારવામાં આવેલા વાજબી વર્ગીકરણના સિદ્ધાંત પર આપવામાં આવ્યું છે, જેથી તેના દ્વારા સુનિશ્ચિત તકની સમાનતાની પ્રાપ્તિ સુનિશ્ચિત કરી શકાય.તે કલમ ૧૪ જેવું જ છે જે તેમાં સ્થાપિત સમાનતાના સિદ્ધાંત પર વાજબી વર્ગીકરણની મંજૂરી આપે છે.

૩૧. ઉપર ઉલ્લેખિત ઈન્દ્ર સાહની (ઉપરોક્ત) માં જણાવ્યા મુજબ, શારીરિક રીતે વિકલાંગ, સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓ અને ભૂતપૂર્વ સૈનિકોના આશ્રિતોના ક્વોટા સામે પસંદ કરાયેલ વ્યક્તિઓને જરૂરી ગોઠવણ કરીને યોગ્ય શ્રેણીમાં મૂકવામાં આવે છે, જેથી ૫૦ ટકા (અનામતની ટકાવારી) ના નિયમનું પાલન થાય.આ રીતે, આડી આરક્ષણ ઊભી આરક્ષણને કાપી નાખે છે.

૩૨. અનિલ કુમાર ગુપ્તા અને અન્યો વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય અને અન્યોના ૧૯૯૫ના એસ. સી. સી. (૫) ૧૭૩ના અહેવાલમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ઊભી અનામત અને આડી અનામત અંગે અપનાવવાની પ્રક્રિયા નીચેની શરતોમાં સમજાવી હતી:

"યોગ્ય અને સાચો માર્ગ એ છે કે પહેલા યોગ્યતાના આધારે ઓ. સી. ક્વોટા (૫૦ ટકા) ભરવો:પછી દરેક સામાજિક આરક્ષણ ક્વોટા એટલે કે એસ. સી., એસ. ટી. અને બી. સી. ભરો. ત્રીજું પગલું એ જાણવાનું રહેશે કે ઉપરોક્ત આધારે વિશેષ આરક્ષણ સાથે સંકળાયેલા કેટલા ઉમેદવારોની પસંદગી કરવામાં આવી છે.જો હોરિઝોન્ટલ રિઝર્વેશન માટે નિર્ધારિત ક્વોટા પહેલેથી જ સંતુષ્ટ હોય-જો તે ઓવર-ઓલ હોરિઝોન્ટલ રિઝર્વેશન હોય-તો આગળ કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી.પરંતુ જો તે સંતોષકારક ન હોય તો, વિશેષ અનામત ઉમેદવારોની જરૂરી સંખ્યા લેવી પડશે અને તેમાંથી અનુરૂપ સંખ્યામાં ઉમેદવારોને કાઢીને તેમની સંબંધિત સામાજિક અનામત શ્રેણીઓ સામે ગોઠવવી પડશે.

૩૩. ૨૦૧૨ (૩) એડીજે ૪૬૩માં નોંધાયેલા સુનૈના ત્રિપાઠી વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય કેસમાં, અદાલત સમક્ષ જે મુદ્દો આવ્યો હતો તે હતો "શું ૨૬મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૯ના સરકારી આદેશ હેઠળ મહિલાઓ માટે આપવામાં આવેલ આડી અનામત દરેક શ્રેણીઓ સુધી મર્યાદિત છે કે સામાન્ય છે".અદાલતે ઈન્દિરા સાહની વિરુદ્ધ ભારત સંઘ ૧૯૯૨ સપ્લિમેન્ટ (૩) એસ. સી. સી. ૨૧૭, રાજેશ કુમાર દરિયા વિરુદ્ધ રાજસ્થાન પબ્લિક સર્વિસ કમિશન અને અન્ય ૨૦૦૭ (૮) એસ. સી. સી. ૭૮૫ માં અહેવાલ આપ્યો હતો, અનિલ કુમાર ગુપ્તા (સુપ્રા) એ નીચેના સિદ્ધાંતો રજૂ કર્યા હતા:

(i) વર્ટિકલ રિઝર્વેશન એક વર્ષમાં ૫૦ ટકાથી વધુ ન હોઈ શકે;

((૨) મહિલાઓ (સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓ અને ભૂતપૂર્વ સૈનિકોના આશ્રિતો) માટે કરવામાં આવેલી અનામતની જોગવાઈ આડી અનામત છે.

(૩) યોગ્ય અને સાચો માર્ગ એ છે કે યોગ્યતાના આધારે સામાન્ય (ખુદ્દા) વર્ગનો ક્વોટા ભરવો અને પછી અનુસૂચિત જાતિઓ, અનુસૂચિત જનજાતિઓ, અન્ય પછાત વર્ગના દરેક અનામત વર્ગનો ક્વોટા ભરવો અને તે પછી, ઉપરના આધારે વિશેષ અનામત/આડી અનામત સાથે સંકળાયેલા કેટલા ઉમેદવારોની પસંદગી કરવામાં આવી છે તે શોધવું. જો આડી આરક્ષણ માટે નક્કી કરાયેલ ક્વોટા પહેલેથી જ સંતોષાય છે, જો તે એકંદર આડી આરક્ષણ હોય, તો આગળ કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી અને જો તે સંતોષાય નહીં, તો આડી આરક્ષણ હેઠળ વિશેષ આરક્ષણ ઉમેદવારોની જરૂરી સંખ્યા લેવી પડશે અને તેમાંથી અનુરૂપ ઉમેદવારોની સંખ્યાને કાઢીને તેમની સંબંધિત શ્રેણીઓ સામે ગોઠવવી/સમાવવી પડશે.

૩૪. AIR ૨૦૧૦ SC ૨૬૧૩ માં જાહેર સેવા આયોગ, ઉત્તરાંચલ વિરુદ્ધ મમતા બિસ્ત અને અન્યોના અહેવાલમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે ઉચ્ચ અદાલતે રિટ અરજીને માત્ર એ આધાર પર મંજૂરી આપી હતી કે આડી અનામત પણ અનામત વર્ગના ઉમેદવારોની તરફેણમાં ઊભી અનામત તરીકે લાગુ કરવામાં આવશે. કોર્ટે રાજેશ કુમાર દરિયા (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં કરવામાં આવેલા અવલોકનો પર આધાર રાખીને દલીલને નકારી કાઢી હતી:

"બીજું ઊભી આરક્ષણ અને આડી આરક્ષણની પ્રકૃતિ વચ્ચેના તફાવત સાથે સંબંધિત છે. કલમ ૧૬ (૪) હેઠળ એસસી, એસટી અને ઓ. બી. સી. ની તરફેણમાં સામાજિક આરક્ષણ 'પર્ટિકલ રિઝર્વેશન' છે. કલમ ૧૬ (૧) અથવા ૧૫ (૩) હેઠળ શારીરિક રીતે વિકલાંગો, મહિલાઓ વગેરેની તરફેણમાં વિશેષ આરક્ષણ 'આડી આરક્ષણ' છે. જ્યાં કલમ ૧૬ (૪) હેઠળ પછાત વર્ગની તરફેણમાં પર્ટિકલ આરક્ષણ કરવામાં આવે છે, ત્યાં આવા પછાત વર્ગના ઉમેદવારો બિન-અનામત હોદ્દાઓ માટે સ્પર્ધા કરી શકે છે અને જો તેમની પોતાની યોગ્યતા પર બિન-અનામત હોદ્દાઓ પર નિમણૂક કરવામાં આવે, તો તેમની સંખ્યા સંબંધિત પછાત વર્ગ માટે અનામત ક્વોટાની સામે ગણવામાં આવશે નહીં. તેથી, જો અનુસૂચિત જાતિના ઉમેદવારોની સંખ્યા, જેઓ પોતાની યોગ્યતા દ્વારા, સ્પર્ધાની ખાલી જગ્યાઓ ખોલવા માટે પસંદ થાય છે, તે અનુસૂચિત જાતિના

ઉમેદવારો માટે અનામત જગ્યાઓની ટકાવારીની બરાબર અથવા તેનાથી
 પણ વધુ હોય, તો એમ ન કહી શકાય કે અનુસૂચિત જાતિ માટે અનામત
 ક્વોટા ભરવામાં આવ્યો છે.ઓપન કોમ્પિટિશન શ્રેણી હેઠળ પસંદ
 કરાયેલા ઉપરાંત સંપૂર્ણ આરક્ષણ ક્વોટા અકબંધ અને ઉપલબ્ધ રહેશે.
 [વિડિયો-ઈન્દિરા સાહની (સુપ્રા), આર. કે. સભરવાલ વિરુદ્ધ પંજાબ
 રાજ્ય, ૧૯૯૫ (૨) એસ. સી. સી. ૭૪૫), ભારત સંઘ વિરુદ્ધ વિરપાલ
 સિંહ ચૌહાણ, ૧૯૯૫ (૬) એસ. સી. સી. ૬૮૪ અને રિતેશ આર. સાહ
 વિરુદ્ધ ડોક્ટર વાય. એલ. ચામુલ, ૧૯૯૬ (૩) એસ. સી. સી.
 ૨૫૩)]પરંતુ વર્ટિકલ (સામાજિક) આરક્ષણને લાગુ પડતો ઉપરોક્ત
 સિદ્ધાંત હોરિઝોન્ટલ (વિશેષ) આરક્ષણને લાગુ પડશે નહીં.જ્યાં
 અનુસૂચિત જાતિઓ માટે સામાજિક અનામતની અંદર મહિલાઓ માટે
 વિશેષ અનામતની જોગવાઈ કરવામાં આવે છે, ત્યાં યોગ્ય પ્રક્રિયા એ છે કે
 પહેલા યોગ્યતાના ક્રમમાં અનુસૂચિત જાતિઓ માટે અનામત ભરવી અને
 પછી તેમાંથી ઉમેદવારોની સંખ્યા શોધવી કે જેઓ 'અનુસૂચિત જાતિ-
 મહિલા' ના વિશેષ અનામત જૂથના છે.જો આવી યાદીમાં મહિલાઓની
 સંખ્યા વિશેષ આરક્ષણ ક્વોટાની સંખ્યા જેટલી અથવા તેનાથી વધુ હોય,
 તો વિશેષ આરક્ષણ ક્વોટા માટે વધુ પસંદગીની જરૂર નથી.જો કોઈ ખામી
 હોય તો જ અનુસૂચિત જાતિ સંબંધિત ઉમેદવારોની અનુરૂપ સંખ્યાને
 યાદીના તળિયેથી કાઢીને અનુસૂચિત જાતિ મહિલાઓની જરૂરી સંખ્યા
 લેવી પડશે.આ હદ સુધી, આડી (વિશેષ) આરક્ષણ ઊભી (સામાજિક)

આરક્ષણથી અલગ છે.આમ ઊભી અનામત ક્વોટામાં યોગ્યતા પર પસંદ થયેલી મહિલાઓની ગણતરી મહિલાઓ માટે આડી અનામત સામે કરવામાં આવશે.

૩૫. કલમ ૧૬ (૪) એસસી/એસટી/ઓ. બી. સી. માટે ઊભી (સામાજિક) અનામતનો વિચાર કરે છે, જે કુલ ખાલી જગ્યાઓના ૫૦ ટકાથી વધુ ન હોઈ શકે.આ અનામત સાંપ્રદાયિક અનામત નથી, તેથી, એસસી/એસટી/ઓ. બી. સી. ના ઉમેદવારો બિન-અનામત/ખુદ્દી શ્રેણી (ઓ. સી.) પદ માટે સ્પર્ધા કરી શકે છે અને જો તેઓ યોગ્યતાના આધારે ઓ. સી. પદ પર પસંદ થાય છે, તો તેમની સંખ્યા સંબંધિત સામાજિક વર્ગ માટે અનામત ક્વોટા સામે ગણવામાં આવશે નહીં.સમગ્ર અનામત ક્વોટા અકબંધ રહેશે અને ઓસી હેઠળ પસંદ કરાયેલા ઉપરાંત ઉપલબ્ધ રહેશે.

૩૬. આડી (વિશેષ) આરક્ષણને લાગુ પડતો સિદ્ધાંત ઊભી આરક્ષણને લાગુ પડતા સિદ્ધાંતથી અલગ અને અલગ છે.કલમ ૧૫ (૩) અને ૧૬ (૧) હેઠળ મહિલાઓ, ભૂતપૂર્વ સૈનિકો વગેરેને આપવામાં આવેલ વિશેષ અનામત આડી અનામત છે.આડી આરક્ષણ વર્ટિકલ આરક્ષણમાં ઘટાડો કરે છે, નહીં તો તે ૫૦ ટકા બેન્ચ માર્કનું ઉદ્ધન કરતું વર્ટિકલ આરક્ષણ હશે, જે પ્રતિબંધિત છે.પૂર્વ સૈનિકો/સ્વતંત્રતા સેનાનીઓના આશ્રિતો જેવા વિશેષ વર્ગની વ્યક્તિઓને

તેમના સામાજિક વર્ગ અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ/અન્ય પછાત વર્ગોને ધ્યાનમાં લીધા વિના આડી અનામત આપવામાં આવે છે. આવી વ્યક્તિઓની ઓ. સી. અથવા એસ. સી./એસ. ટી./ઓ. બી. સી. ક્વોટામાં પસંદગી કરવામાં આવે ત્યારે તેઓ જે સામાજિક વર્ગ સાથે સંબંધિત છે તેને ધ્યાનમાં લીધા વિના આડા ધોરણે તેમના માટે અનામત ખાલી જગ્યા સામે ગણતરી કરવામાં આવશે કારણ કે વિશેષ વર્ગની વ્યક્તિઓ પોતે એક વર્ગની રચના કરી શકે છે, પરંતુ એક વર્ગ તરીકે તેઓ ઊભી અનામતનો લાભ મેળવતા નથી.તેમને પછાત વર્ગ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા નથી.તેથી, જરૂરી ગોઠવણ કર્યા પછી તેમને સામાજિક શ્રેણીમાં સમાયોજિત કરવા પડશે, જેમાં તેઓ સામેલ છે.દાખલા તરીકે, ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની ૧૦ જગ્યાઓ આડા આરક્ષણના આધારે ભરવાની હોય છે અને જો તે મોટી સંખ્યામાં ભૂતપૂર્વ સૈનિકોને ઓ. સી./એસ. સી./એસ. ટી./ઓ. બી. સી. તરીકે ઊભી રીતે તૈયાર કરવામાં આવેલી પસંદ કરેલા ઉમેદવારોની મેરિટ યાદીમાં સામેલ કરવામાં આવે, તો આગળ કંઈ કરવાની જરૂર નથી.પરંતુ ૧૦ ભૂતપૂર્વ સૈનિકો સામે માત્ર ૫ જ મેરિટ લિસ્ટમાં સ્થાન મેળવી શક્યા હતા, તો તે સ્થિતિમાં ૫ ભૂતપૂર્વ સૈનિકો, જો ઉપલબ્ધ હોય તો, સંબંધિત સામાજિક શ્રેણી એટલે કે ઓ. સી./ઓ. બી. સી./એસ. ટી./એસ. ટી. જેમાં તેઓ સંબંધિત છે તેમાં તે શ્રેણીના છેલ્લા પુરુષ ઉમેદવારને બદલીને એડજસ્ટ કરવા પડશે.જો યોગ્ય ભૂતપૂર્વ સૈનિકો ઉપલબ્ધ ન હોય તો વિવાદિત નિયમ મુજબ ખાલી જગ્યા આગળ વધારવાની છે.

૩૭. આમ, તે સ્પષ્ટ છે કે ઊભી અને આડી આરક્ષણની વિભાવના ઉપયોગમાં અલગ અને વિશિષ્ટ સિદ્ધાંત પર આધારિત છે. હોરિઝોન્ટલ ધોરણે અનામત મેળવવા માંગતા ઉમેદવારોને તેમની સંબંધિત સામાજિક શ્રેણીઓ સાથે સમાયોજિત કરવાની હોય છે, જેમાં તેઓ જોડાયેલા હોય છે અને ગોઠવણનો સિદ્ધાંત તે શ્રેણીની મેરિટ સૂચિમાંથી છેલ્લા ઉમેદવારને બદલીને છે.

૩૮. વર્તમાન કિસ્સામાં, ૯૭૧૩ જગ્યાઓની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી, જેમાંથી ૧૦ ટકા જગ્યાઓ પૂર્વ સૈનિકો માટે વિશેષ આરક્ષણ તરીકે અનામત રાખવામાં આવી હતી, જેને આડી આરક્ષણ તરીકે ગણવામાં આવશે. પસંદગી પ્રક્રિયા બે તબક્કામાં હતી, પ્રથમ લેખિત પરીક્ષા અને પછી, શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષા (પી. ઈ. ટી.) / શારીરિક માનક પરીક્ષા (પી. એસ. ટી.) અને ત્યારબાદ બીજા તબક્કામાં લાયકાત મેળવનારાઓમાંથી, નિયમો અનુસાર અને પી. ઈ. ટી. / પી. એસ. ટી. માં સફળ ઉમેદવારોની સંખ્યાના આધારે ચાલી તૈયાર કરવામાં આવશે. જો વિવિધ શ્રેણીઓમાં ઉમેદવારોની સંખ્યા જાહેર કરાયેલી ખાલી જગ્યાઓ કરતાં ઓછી હોવાનું જણાયું હોય, તો તેઓ ૨૦૧૬ના નિયમોના નિયમ ૯ (જી) અનુસાર દસ્તાવેજ ચકાસણી માટે બોલાવવા માટે હકદાર રહેશે. જો કે, જો PET/PST માં લાયકાત ધરાવતા ઉમેદવારોની સંખ્યા વધુ હશે, તો ૨૦૧૬ના નિયમોના નિયમ ૯ (g) અનુસાર ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યા

બમણી કરવામાં આવશે અને પછી તેમની તુલનાત્મક યોગ્યતા તૈયાર કરવામાં આવશે અને વધુ પ્રતિભાશાળી ઉમેદવારોને અંતિમ પસંદગી યાદીમાં મૂકવામાં આવશે અને તે મુજબ નિમણૂક કરવામાં આવશે.

૩૯. હોરિઝોન્ટલ રિઝર્વેશન વર્ટિકલ રિઝર્વેશનમાં ઘટાડો કરે છે, એટલે કે હોરિઝોન્ટલ રિઝર્વેશનની શ્રેણીમાં પસંદ કરાયેલા લોકો તેમની વર્ટિકલ રિઝર્વેશન અને અનરિઝર્વ્ડ શ્રેણીની સંબંધિત શ્રેણીઓમાં ફિટ થશે.જો આડી અનામતની ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યા વિવિધ શ્રેણીઓની સામાન્ય ગુણવત્તામાં ભાગ લેનારા ઉમેદવારો દ્વારા ભરવામાં આવી હોત, તો આગળ કોઈ આડી અનામત આપવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ ન હોત.જો કે, જો વિવિધ શ્રેણીઓની સામાન્ય ગુણવત્તામાં, આડી આરક્ષણ શ્રેણીનું કોઈ પ્રતિનિધિત્વ ન હોય, તો આડી શ્રેણીમાં પસંદ કરાયેલા લોકો સંબંધિત શ્રેણીના સામાન્ય ઉમેદવારોનું સ્થાન લેશે.વર્તમાન કેસમાં ભૂતપૂર્વ સૈનિકો માટે ૯૭૧ જગ્યાઓ અનામત હતી.લેખિત પરીક્ષામાં ૧૩૧ ઉમેદવારોએ ક્વોલિફાય કર્યું હતું અને PET/PST પછી માત્ર ૮૩ ઉમેદવારોએ ક્વોલિફાય કર્યું હતું, જે તેમના માટે અનામત ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યાના ૧૦ ટકાથી પણ ઓછું હતું.એ ઉલ્લેખ કરવો યોગ્ય રહેશે કે વર્ટિકલ આરક્ષણની કોઈ પણ શ્રેણીમાં ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની આડી આરક્ષણ શ્રેણીનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા પૂરતા ઉમેદવાર ન હતા.જે ૧૩૧ ઉમેદવારોની પસંદગી

કરવામાં આવી હતી તેઓ પણ દરેક ઊભી અનામત શ્રેણીમાં તેમની અનામત બેઠકોની કોઈપણ શ્રેણીને ઓળંગી શક્યા ન હતા.

૪૦. દસ્તાવેજની ચકાસણી સમયે ભરતી બોર્ડની કાર્યવાહીએ જ વર્તમાન અરજીને જન્મ આપ્યો છે.દસ્તાવેજોની ભૌતિક ચકાસણીના સમયે, વિવિધ શ્રેણીઓમાં PET/PST માં લાયકાત ધરાવતા ઉમેદવારોને નિયમો હેઠળ નિર્ધારિત સંખ્યામાં દસ્તાવેજોની ભૌતિક ચકાસણી માટે બોલાવવામાં આવતા હતા.ભરતી બોર્ડે અનામત વર્ગ અને અન્ય અનામત વર્ગો માટે કટ ઓફ ગુણ નક્કી કર્યા છે જ્યાં ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યા કરતાં વધુ ઉમેદવાર હતા.આ ભરતી બોર્ડ દ્વારા લેવામાં આવેલો વાજબી અને વાજબી અભિગમ છે.હકીકતમાં, ભરતી બોર્ડ માટે આગળ વધવાનું આ એકમાત્ર માધ્યમ હશે જ્યાં PET/PST માં લાયકાત ધરાવતા ઉમેદવારોની સંખ્યા વિવિધ શ્રેણીઓમાં ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યા કરતાં વધુ હતી.પરંતુ જ્યાં ઉપલબ્ધ ખાલી જગ્યાઓ કરતાં ઉમેદવારોની સંખ્યા ઓછી હતી, ત્યાં દસ્તાવેજોની ભૌતિક ચકાસણીના તબક્કે કોઈ કટ ઓફ ગુણ નક્કી કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નહીં હોય.પરંતુ આશ્ચર્યજનક રીતે, ભરતી બોર્ડે તે શ્રેણીઓ માટે પણ જ્યાં તે શ્રેણી માટે ઉપલબ્ધ જગ્યાઓ કરતાં ઉમેદવારોની સંખ્યા ઓછી હતી, ત્યાં પણ પુરુષ અને સ્ત્રીની અનામત શ્રેણીની સમકક્ષ કટ ઓફ ગુણ નક્કી કર્યા છે અને ઊભી અનામત હેઠળ તમામ અનામત શ્રેણીઓ નક્કી કરી છે.આનો અર્થ એ થયો કે આડી અનામત હેઠળ આવતા ઉમેદવારોએ

ઊભી શ્રેણીમાં પસંદ કરાયેલા ઉમેદવારોની સરખામણીમાં સ્પર્ધા કરવી અથવા વધુ સારું પ્રદર્શન કરવું હતું. આ તે જગ્યા છે જ્યાં અરજદારો વ્યથિત થયા હતા અને આ અદાલતનો સંપર્ક કર્યો હતો. આ મનસ્વીતા ભરતી બોર્ડ દ્વારા તારીખ ૦૩/૦૫/૨૦૧૯ દ્વારા જારી કરવામાં આવેલી સૂચનાઓને કારણે છે.

૪૧. હવે અમે દસ્તાવેજોની ચકાસણીના સંદર્ભમાં ૩જી મે ૨૦૧૯ના રોજ પ્રતિવાદી નંબર ૨-બોર્ડ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી સૂચનાઓ પર ધ્યાન આપીશું. સંબંધિત ભાગ આ રીતે વાંચે છે:

"(૧) શારીરિક કાર્યક્ષમતા કસોટી ૨૬ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૯થી ૮ માર્ચ, ૨૦૧૯ સુધી લેવામાં આવશે અને પરિણામ ૧૯ માર્ચ, ૨૦૧૯ના રોજ જાહેર કરવામાં આવશે.

(૨) એવો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે કે (૧) લેખિત પરીક્ષાના કુલ ગુણ, (૨) વધારાના ગુણ (રમતગમત, એન. સી. સી. "સી" પ્રમાણપત્ર, રક્ષા શક્તિ યુનિવર્સિટી અને વિધવા) અને (૩) શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષાના ગુણમાંથી મેળવેલા કુલ ગુણની ગુણવત્તાના આધારે શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષામાં લાયકાત ધરાવતા ઉમેદવારોની પાસેથી શ્રેણી

મુજબ ખાલી જગ્યાઓના આશરે દોઢ ટકા ઉમેદવારોને દસ્તાવેજ ચકાસણી માટે બોલાવવામાં આવશે.કુલ ગુણના શ્રેણી મુજબના કટ-ઓફ ગુણ નીચે મુજબ છે.(કટ-ઓફ ગુણ એટલે સંબંધિત શ્રેણીઓના છેલ્લા ઉમેદવાર દ્વારા મેળવેલા કુલ ગુણ):

શ્રેણી	પુરૂષ ઉમેદવારો ના કટ- ઓફ ગુણ	પુરૂષ ઉમેદવારોની સંખ્યા	મહિલા ઉમેદવારો ના કટ- ઓફ ગુણ	મહિલા ઉમેદવારોની સંખ્યા	ભૂતપૂર્વ સૈનિક કટ-ઓફ ગુણ	ઉમેદવારોની ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની સંખ્યા
સામા ન્ય	૮૮.૨૫	૫૪૨૭	૭૦.૫૦	૨૩૮૧	૭૦.૬૦	૧૬
એસસ ી	૮૧.૭૫	૬૪૬	૬૨.૭૫	૩૩૨	૬૫.૪૦	૩
એસટી	૭૧.૦૦	૧૫૦૨	૫૯.૫૦	૬૯૬	૫૬.૮૦	૩
એસઈ બીસી	૮૪.૫૦	૨૬૨૫	૬૪.૫૦	૧૨૪૬	૬૭.૬૦	૧૪
કુલ	--	૧૦૨૦૦	--	૪૬૫૫	--	૩૬

(૩) ભૂતપૂર્વ સૈનિક ઉમેદવારોના કિસ્સામાં, સંબંધિત શ્રેણીમાંથી ૨૦ ટકા કટ-ઓફ ઘટાડ્યા પછી કટ-ઓફ નક્કી કરવામાં આવી છે.

૪૨. આ મુકદ્દમાને રાજ્ય સરકાર સરળતાથી ટાળી શકતી હતી, પરંતુ ૧૯૭૫ના નિયમોના નિયમ ક્રમેના તેના ખોટા અર્થઘટન માટે, ૨૦૧૬ના નિયમોમાં સૂચવવામાં આવેલી પ્રક્રિયાનું પાલન ન કરવા બદલ, ખાસ કરીને ઉપર ઉલ્લેખિત નિયમો ૯, ૧૭ અને ૧૮ અને ઉમેદવારોના વિશેષ વર્ગને આડી અનામતના સિદ્ધાંતની ખોટી અરજી માટે પણ.

૪૩. ભરતીને અંતિમ સ્વરૂપ આપતી વખતે પ્રતિવાદીએ બરાબર શું કર્યું તે સમજવું જરૂરી છે. તે વિવાદમાં નથી કે ૧૦ ટકા જગ્યાઓ ભૂતપૂર્વ સૈનિકો માટે અનામત રાખવામાં આવી હતી. તે પણ વિવાદમાં નથી કે સશસ્ત્ર અને નિઃશસ્ત્ર પોલીસ કોન્સ્ટેબલ અને જેલ સિપાહીની કુલ ૯૭૧૩ જગ્યાઓ ભરવાની હતી અને ભૂતપૂર્વ સૈનિકો માટે ૧૦ ટકા અનામત સાથે ૯૭૧ જગ્યાઓ ભૂતપૂર્વ સૈનિકો માટે અનામત રાખવામાં આવી હતી. જાહેરાતમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે લેખિત પરીક્ષામાં ઓછામાં ઓછા ૪૦ ટકા ગુણ મેળવનારા તમામ ઉમેદવારોને શારીરિક કાર્યક્ષમતા કસોટી/શારીરિક માનક કસોટીમાં બેસવાની તક આપવામાં આવશે. ૧૦ શારીરિક પરીક્ષાઓમાં મેળવવાના લઘુત્તમ યોગ્યતા ગુણ તરીકે ગુણ નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા.

૪૪. આ બાબતનું સૌથી મહત્વપૂર્ણ પાસું એ છે કે અપીલકર્તાઓ ૯૭૧ જગ્યાઓની કુલ અનામત જગ્યાઓ સામે લેખિત પરીક્ષા તેમજ શારીરિક પરીક્ષા બંને માટે લાયક ઠર્યા છે.૨૦૧૬ના નિયમોના નિયમ ૯, ખાસ કરીને નિયમ ૯ (જી) એ સ્પષ્ટ કરે છે કે શારીરિક કાર્યક્ષમતા કસોટી અને શારીરિક માનક કસોટીમાં ક્વોલિફાય થનારા તમામ ઉમેદવારોને દસ્તાવેજની ચકાસણી માટે બોલાવવામાં આવશે.દસ્તાવેજની ચકાસણી માટે બોલાવવામાં આવતા ઉમેદવારોની સંખ્યા સામાન્ય રીતે માંગવામાં આવેલી ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યાના બમણી હશે.૨૦૧૬ના નિયમોના નિયમ ૧૧માં વધુમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે લેખિત પરીક્ષા માટે લાયકાત ધોરણ બોર્ડ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે અને શારીરિક પરીક્ષા માટેનું ધોરણ પણ બોર્ડ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે.તે વધુમાં જોગવાઈ કરે છે કે જો જરૂરી હોય તો, અનામત અને બિન-અનામત વર્ગના ઉમેદવારો માટે લાયકાત ધોરણ અલગથી પ્રદાન કરી શકાય છે.નિયમ ૧૧ સ્પષ્ટ કરે છે કે કોઈ પણ સંજોગોમાં, બોર્ડ દ્વારા નિર્ધારિત લઘુત્તમ લાયકાત ધોરણ લેખિત પરીક્ષામાં ગુણના ૧૦ ટકાથી ઓછું ન હોઈ શકે.

૪૫. જ્યારે અપીલકર્તાઓને તેમના દસ્તાવેજોની ચકાસણી માટે બોલાવવાનો સમય આવ્યો, ત્યારે બોર્ડે લાયકાત ગુણની વિભાવના રજૂ કરી.જાહેરાતની કલમ ૧૦ એવી જોગવાઈ કરે છે કે જો પૂરતા પ્રમાણમાં ઉમેદવાર લઘુત્તમ લાયકાત ગુણ

મેળવવામાં અસમર્થ હોય તો ભૂતપૂર્વ સૈનિકોને છૂટ આપવામાં આવી શકે છે.તે હકીકત સૂચવે છે કે છૂટછાટ, જે ભરતીની શરત અનુસાર આપવાનો ઈશદો હતો તે લઘુતમ લાયકાતના ગુણના સંદર્ભમાં હતી, એટલે કે ઉપર ઉલ્લેખિત ૪૦ ટકા અને લાયકાતના ગુણ નહીં, જે બોર્ડ દ્વારા અન્ય શ્રેણીના ઉમેદવારો માટે યોગ્યતા પર અંતિમ પસંદગી યાદી તૈયાર કરવાના હેતુથી નક્કી કરી શકાય છે.જાહેરાતમાં કલમ ૧૦ નો હેતુ અને ચોક્કસ હેતુ આપવામાં આવ્યો છે.તેનો ઈશદો ભૂતપૂર્વ સૈનિકોને રોજગાર આપવાનો અને અનામત જગ્યાઓ સામે ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની શ્રેણીમાંથી શક્ય તેટલા વધુ ઉમેદવારોને બોલાવવાનો છે.આ સંદર્ભમાં, પી. વી. ઇન્દ્રસન અને અન્ય (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં ઉપર ઉલ્લેખિત સુપ્રીમ કોર્ટનો નિર્ણય મહત્વ ધરાવે છે.ઉત્તરદાતાઓ આ તબક્કે નિષ્ફળ ગયા.પ્રતિવાદીઓએ ભૂતપૂર્વ સૈનિકોને પણ લાગુ પડતા લાયકાત ગુણ પ્રદાન કરવાના હેતુથી નિયમ ક્રમે પર આધાર રાખ્યો હતો.અમે પહેલેથી જ ઉપરોક્ત ૧૯૭૫ના નિયમોના નિયમ ક્રમેનો ઉલ્લેખ કર્યો છે.તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે સીધી ભરતીના કિસ્સામાં, જો ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની શ્રેણીના ઉમેદવારોની પૂરતી સંખ્યા તેમના માટે અનામત તમામ ખાલી જગ્યાઓ ભરવા માટે સામાન્ય ધોરણના આધારે ઉપલબ્ધ ન હોય, તો ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની શ્રેણીના ઉમેદવારોને અનામત ક્વોટામાં ખામીને પહોંચી વળવા માટે પસંદગીના હળવા ધોરણ હેઠળ પસંદ કરી શકાય છે, આ શરતે કે આવી છૂટછાટથી આવા ઉમેદવારોના પ્રદર્શનના સ્તરને અસર ન થવી જોઈએ.આ નિયમ ક્રમે દેખીતી રીતે ખામીને પહોંચી વળવા માટે હળવા ધોરણ હેઠળ ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની પસંદગી કરવાની

જોગવાઈ કરી રહ્યો છે.આ નિયમ કએને ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની અનામત શ્રેણીની નિમણૂકને રદ કરવા માટે વાંચી શકાતો નથી.જો પ્રતિવાદીઓનું વલણ સ્વીકારવામાં આવે, તો આડી અનામતનો હેતુ જ નિરાશ થઈ જશે.તે સ્થાયી કાયદો છે કે આડી અનામત ઊભી અનામતની વચ્ચે કાપીને પૂરી પાડવી પડશે અને જો કોઈ પણ આડી અનામત શ્રેણી હેઠળ પસંદગીનો અધિકાર ધરાવતો ઉમેદવાર ઊભી અનામત શ્રેણીમાં છેલ્લા ઉમેદવાર કરતા ઓછા ગુણ મેળવે છે, તો આડી અનામતના ઉમેદવારને ઊભી અનામતની તે શ્રેણીમાં છેલ્લી બેઠક ભરવા માટે ખેંચવામાં આવશે.પૂર્વ સૈનિકોને ૨૦ ટકા છૂટછાટ આપ્યા પછી પણ પસંદગી યાદીમાં છેલ્લા ઉમેદવારની યોગ્યતા વધારે હોવાના કારણે અહીં અપીલકર્તાઓને આડી અનામતનો લાભ નકારી શકાયો ન હોત.બંધારણની કલમ ૩૩૫ની જોગવાઈઓ ઊભી શ્રેણીની સરખામણીમાં આડી શ્રેણીના અનામતવાદીઓ વચ્ચેની બેઠકો ભરવા માટે આકર્ષવામાં આવશે નહીં.

૪૬. પ્રતિવાદીઓ વતી અમારી સમક્ષ ખૂબ જ જોરશોરથી દલીલ કરવામાં આવી છે કે સામાન્ય વર્ગના ઉમેદવારો માટે લાયકાતના ગુણ નક્કી કર્યા પછી, અહીં અપીલકર્તાઓને ૨૦ ટકા છૂટ આપવામાં આવી હતી જેમાં ભૂતપૂર્વ સૈનિકો છે.આવી છૂટછાટ છતાં, અપીલકર્તાઓ તેને અંતિમ પસંદગીની યાદીમાં સ્થાન આપી શક્યા ન હતા.એવી પણ ખૂબ જ જોરશોરથી દલીલ કરવામાં આવી છે કે પ્રતિવાદીઓ અંતિમ પસંદગી યાદી તૈયાર કરવાના તબક્કે પણ લાયકાતના ગુણ

સૂચવવાના તેમના અધિકારની અંદર છે, જો કે જાહેરાતમાં આવા લાયકાતના ગુણોનો કોઈ સંદર્ભ ન હોઈ શકે અને અપીલકર્તાઓ તે માપદંડને પૂર્ણ કરવામાં અસમર્થ હોવાથી અંતિમ પસંદગી યાદીમાં યોગ્ય રીતે સામેલ કરવામાં આવ્યા નથી.અમે પ્રતિવાદીઓના આવા વલણ સાથે સહમત નથી.

૪૭. ૨૦૧૬ના નિયમોમાં પસંદગીની યાદી તૈયાર કરવાની પ્રક્રિયા, પસંદગીનો ક્રમ અને પસંદગીની યાદી તૈયાર કરવાની પણ જોગવાઈ છે.નિયમ ૧૭ પ્રક્રિયાની જોગવાઈ કરે છે અને નિયમ ૧૮ પસંદગીની યાદી તૈયાર કરવાની જોગવાઈ કરે છે.નિયમ ૧૮ (૨) માં બોર્ડને અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગો, મહિલાઓ, દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ અને ભૂતપૂર્વ સૈનિકોના સફળ ઉમેદવારોની યાદી તૈયાર કરવાની જરૂર છે.સફળ ઉમેદવારોની યાદી તૈયાર કરવામાં આવે છે.અહીં સફળ ઉમેદવારનો સ્પષ્ટ અર્થ એ થશે કે જેણે લેખિત પરીક્ષામાં ક્વોલિફાય કર્યું છે અને શારીરિક કાર્યક્ષમતા કસોટી/શારીરિક માનક પરીક્ષામાં પણ પાસ થયો છે.આ ૨૦૧૬ના નિયમોના નિયમ ૧૧માંથી વહે છે જે લાયકાત ધોરણ અને ગુણ સાથે સંબંધિત છે.જે ઉમેદવાર લેખિત પરીક્ષામાં સફળતાપૂર્વક ક્વોલિફાય થયો હોય અને બોર્ડ દ્વારા નિર્ધારિત અને નિયમોમાં સૂચવ્યા મુજબ શારીરિક પરીક્ષા માટેના ધોરણમાં પણ ક્વોલિફાય થયો હોય, તે મેરિટ લિસ્ટની તૈયારીમાં સામેલ થવાનો હકદાર રહેશે.જો સફળ ઉમેદવારોની સંખ્યા અનામત ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યા કરતાં

વધુ હોય તો ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યાના આધારે વધુ યોગ્યતા ધરાવતા ઉમેદવારોની પસંદગી કરવામાં આવશે. ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની શ્રેણીમાં, કુલ ૮૩ ઉમેદવારોએ લેખિત પરીક્ષા અને શારીરિક માનક પરીક્ષામાં ક્વોલિફાય થયા હતા, જ્યારે તેમના માટે ૯૭૧ ખાલી જગ્યાઓ અનામત હતી. આગળ કોઈ લાયકાત ગુણ તૈયાર કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નહોતો. તે ફક્ત આ ૮૩ ઉમેદવારોની યોગ્યતા હશે જે તેમની સંબંધિત શ્રેણીમાં તેમની આંતર-વરિષ્ઠતા નક્કી કરશે અને તેનાથી વધુ કંઈ જરૂરી નહોતું. લેખિત પરીક્ષા અને શારીરિક માનક પરીક્ષામાં સફળ થયેલા ઉમેદવારોની સંખ્યાને ધ્યાનમાં રાખીને ભૂતપૂર્વ સૈનિકોની શ્રેણી માટે આ તબક્કે લાયકાતના ગુણોનું નિર્ધારણ, ૨૦૧૬ના નિયમોના નિયમો ૧૧, ૧૭ અને ૧૮ની જેમ નિયમ ૯ (જી) નું ઉદ્દેશન કરશે.

૪૮. તે ઉદ્દેશ કરવો પણ યોગ્ય હોઈ શકે છે કે પસંદગી સશસ્ત્ર અને નિઃશસ્ત્ર પોલીસ કોન્સ્ટેબલ અને જેલ સિપાહીના પદ માટે હતી, જેના માટે લેખિત પરીક્ષા અને શારીરિક કાર્યક્ષમતા પરીક્ષા પણ યોજાવાની હતી. પસંદગીની પ્રક્રિયામાં અન્ય કોઈ વધુ પરીક્ષણ અથવા પરીક્ષાના સ્તર માટે નિયમો હેઠળ કોઈ જોગવાઈ નહોતી. પરીક્ષાના માત્ર ૨ તબક્કા પૂરા પાડવામાં આવ્યા હતા. કોઈ ઈન્ટરવ્યૂ આપવામાં આવ્યો ન હતો. શારીરિક પરીક્ષણમાં સફળ થયા પછી, આગળનો તબક્કો માત્ર દસ્તાવેજની ચકાસણીનો હતો. પરીક્ષણનો અન્ય કોઈ તબક્કો નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો ન હોય તો, નિયમો અનુસાર સફળ રહેલા ભૂતપૂર્વ

સૈનિકોના અનામત વર્ગના ઉમેદવારોને દૂર કરવા માટે ભરતી બોર્ડ દ્વારા લેવામાં આવેલું કોઈપણ આગળનું પગલું બંધારણની કલમ ૧૪ અને ૧૬નું ઉલ્લંઘન હશે.

૪૯. પ્રજાપતિ ઈશ્વરભાઈ જોયતારામ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આ હાઈકોર્ટના ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણય પર મૂકવામાં આવેલી મજબૂત નિર્ભરતા પણ સંપૂર્ણપણે ખોટી છે. પ્રજાપતિ ઈશ્વરભાઈ જોયતારામ (ઉપરોક્ત) માં, અપીલકર્તાઓ વતી મુખ્ય દલીલ એ હતી કે પસંદગી સૂચિ અથવા પ્રતીક્ષા સૂચિમાં સમાવેશ કરવાના હેતુ માટે કટ-ઓફ ગુણ ઉત્તરદાતાઓ દ્વારા તે સમયે નક્કી કરવા જોઈએ જ્યારે પરીક્ષાઓ યોજાઈ હતી અને તે ઉત્તરદાતાઓ માટે પછીના તબક્કે કટ-ઓફ ગુણ નક્કી કરવા માટે ખુલ્લો ન હતો. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ભૂતપૂર્વ સૈનિકો માટે આડી અનામતના કિસ્સામાં ઉમેદવારોની સંબંધિત શ્રેણી માટે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા કટ-ઓફ ગુણ નક્કી કરી શકાતા હોવા છતાં, જાહેરાત કરાયેલ પદ સુધી તમામ ભૂતપૂર્વ સૈનિકોને સમાવવા માટે, પ્રતિવાદીઓ માટે કટ-ઓફ ગુણથી નીચે જવું અને પસંદગીના હેતુ માટે રોજગારની ઓફર કરવી જરૂરી હતી. આ કેસની હકીકતો સંપૂર્ણપણે અલગ છે. એક વિશિષ્ટ લક્ષણ એ છે કે ઉપરોક્ત કિસ્સામાં, ઉમેદવારોને મૌખિક ઇન્ટરવ્યૂ માટે બોલાવવાના હેતુથી કટ-ઓફ ગુણ નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા. પ્રજાપતિ (ઉપરોક્ત) માં, આ અદાલતની ખંડપીઠે બે બાબતોનું નિરીક્ષણ કર્યું હતું. પ્રથમ, કટ-ઓફ ગુણ ભલે શરૂઆતમાં પૂરા પાડવામાં આવ્યા ન હોય,

પરંતુ પછીના તબક્કે પણ, ભરતી સત્તામંડળ માટે ક્વોલિફાઇંગ ગુણ સૂચવવા માટે ખુદ્દા છે, અને બીજું, હોરિઝોન્ટલ રિઝર્વેશનને અસર કરવાના હેતુથી પણ, લઘુત્તમ ક્વોલિફાઇંગ માપદંડ **અથવા કટ-ઓફ** ગુણ દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલ ધોરણ અથવા અન્યથા મળવું જોઈએ. અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે હરીફાઈના હેતુ માટે આડી અનામતના કોઈપણ ઉમેદવારને લઘુત્તમ યોગ્યતા યાદી કરતાં ઓછી યોગ્યતા સાથે સ્વીકારવો જોઈએ નહીં. આ અદાલતની સંકલન ખંડપીઠે સમજાવ્યા મુજબ અમે કાયદાની દરખાસ્તોના સંદર્ભમાં કોઈ ચર્ચામાં પ્રવેશ કરી શકીશું નહીં. જો કે, પ્રજાપતિ (ઉપરોક્ત) ને હાથ પરના કેસ સાથે અલગ પાડતા, આપણે ફક્ત અવલોકન કરી શકીએ છીએ કે લેખિત પરીક્ષાના હેતુ માટે લઘુત્તમ લાયકાત માપદંડ ૪૦ ટકા અને શારીરિક કાર્યક્ષમતા કસોટી માટે ૧૦ ટકા હતો અને બંને લઘુત્તમ માપદંડ અપીલકર્તાઓ દ્વારા પૂર્ણ કરવામાં આવ્યા છે. તે ૪ પૂર્ણ કર્યા પછી, અંતિમ પસંદગી યાદી તૈયાર કરવાના હેતુ માટે, પ્રતિવાદીઓ અપીલકર્તાઓને લઘુત્તમ લાયકાત ગુણના માપદંડને પૂર્ણ કરવા માટે કહી શક્યા ન હોત, એટલે કે અંતિમ યોગ્યતા યાદીમાં છેલ્લા ઉમેદવાર સાથે સ્પર્ધા કરવા માટે. અમે એવું **એટલા માટે** કહી રહ્યા છીએ કારણ કે ૧૯૭૫ના નિયમોના નિયમ ૬એનું વર્તમાન કેસમાં પ્રતિવાદીઓ દ્વારા ખોટું અર્થઘટન કરવામાં આવ્યું છે.

૫૦. એમ. સેલ્વાકુમાર (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટનો નિર્ણય, જેમ કે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, તે કોઈ મદદરૂપ નથી. આ

કેસમાં, મદ્રાસ હાઈકોર્ટ અને દિલ્લી હાઈકોર્ટના ચુકાદાને પડકારતી અપીલ સુપ્રીમ કોર્ટમાં દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં અન્ય પછાત વર્ગો (ઓ. બી. સી.) ના શારીરિક રીતે વિકલાંગ ઉમેદવારોએ દાખલ કરેલી રિટ પિટિશનને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, જેમાં દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે તેઓ સિવિલ સર્વિસીસ પરીક્ષામાં ૭ પ્રયાસોને બદલે ૧૦ પ્રયાસોનો લાભ લેવા માટે હકદાર છે. સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ પડકાર એ આધાર પર હતો કે ૨૦૦૭ ની સિવિલ સર્વિસીસ પરીક્ષાથી સામાન્ય વર્ગના શારીરિક વિકલાંગ ઉમેદવારોના પ્રયાસો ૪ થી વધારીને ૭ કરવામાં આવ્યા હોવાથી, ઓ. બી. સી. વર્ગના શારીરિક વિકલાંગ ઉમેદવારોના પ્રયાસોમાં પ્રમાણસર વધારો થવો જોઈએ. સામેલ મુદ્દાને ધ્યાનમાં રાખીને, સુપ્રીમ કોર્ટે પેરા ૪૭ અને ૪૮ માં આ રીતે અવલોકન કર્યું:

"૪૭. એક વધુ કારણ છે જેના કારણે અમે મદ્રાસ હાઈકોર્ટ અને દિલ્લી હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા દૃષ્ટિકોણને સ્વીકારવામાં અસમર્થ છીએ. સિવિલ સર્વિસીસ પરીક્ષા માટે શારીરિક રીતે વિકલાંગ વર્ગના ઉમેદવારોને આડી અનામત અને છૂટછાટ એ સરકારી નીતિની બાબત છે અને સરકારે સંબંધિત સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધા પછી અનામત વર્ગ તેમજ સામાન્ય વર્ગના શારીરિક રીતે વિકલાંગ ઉમેદવારોને છૂટ અને છૂટછાટ આપી છે. કોઈ ચોક્કસ જાહેર નીતિ સમજદાર અને સ્વીકાર્ય છે કે નહીં અથવા વધુ સારી નીતિ વિકસાવી શકાય છે કે કેમ તેની તપાસ શરૂ કરવી

એ અદાલતોના કાર્યક્ષેત્રમાં નથી.કોર્ટ ત્યારે જ દખલ કરી શકે છે જ્યારે ઘડવામાં આવેલી નીતિ સંપૂર્ણપણે તરંગી અને કારણોસર બિન-માહિતગાર હોય અથવા બંધારણની કલમ ૧૪ની મૂળભૂત જરૂરિયાતને સંપૂર્ણપણે મનસ્વી રીતે ઉલ્લંઘન કરતી હોય.

૪૮. એન. ટી. આર. યુનિવર્સિટી ઓફ હેલ્થ સાયન્સિસ, વિજયવાડા વિરુદ્ધ જી. બાબુ રાજેન્દ્ર પ્રસાદ અને અન્ય (૨૦૦૩) ૫ એસ. સી. સી. ૩૫૦ની આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો છે કે કેવી રીતે અને કઈ રીતે અનામત આપવામાં આવે છે, તેને રાજ્ય માટે નિર્ણયની નીતિગત બાબત બનાવવી જોઈએ.આવા નીતિગત નિર્ણયને સામાન્ય રીતે પડકારવામાં નહીં આવે.ઉપરોક્ત ચુકાદાના પેરા ૧૩માં નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે:

"ભારતના બંધારણની કલમ ૧૫ અને ૧૬ સક્ષમ કરવાની જોગવાઈઓ પૂરી પાડે છે.તેના કારણે રાજ્યને કાં તો નીતિગત નિર્ણય લેવાનો અથવા અનામતની જોગવાઈ કરતા કાયદા બનાવવાનો અધિકાર હશે.કેવી રીતે અને કઈ રીતે અનામત આપવી જોઈએ તે રાજ્યના નીતિગત નિર્ણયની બાબત છે.આ પ્રકારનો નીતિગત નિર્ણય સામાન્ય રીતે તેની વાજબીતાની કસોટી

તેમજ ભારતના બંધારણની કલમ ૩૭૧-ડીના સંદર્ભમાં
રાષ્ટ્રપતિના આદેશની જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં રાખીને પડકારવા
માટે ખુલ્લો રહેશે નહીં.

૫૧. આમ, સુપ્રીમ કોર્ટના ઉપરોક્ત નિર્ણય પર આધાર રાખીને, એવી દલીલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે કે નીતિગત બાબત હોવાને કારણે અનામત કેવી રીતે અને કઈ રીતે પૂરી પાડવી જોઈએ તે રાજ્યએ નક્કી કરવાનું છે.કોઈ ચોક્કસ જાહેર નીતિ સમજદાર અને સ્વીકાર્ય છે કે નહીં અથવા વધુ સારી નીતિ વિકસાવી શકાય છે કે કેમ તેની તપાસ શરૂ કરવી એ અદાલતોના કાર્યક્ષેત્રમાં નથી.એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે જો પ્રતિવાદીઓ ભૂતપૂર્વ સૈનિકોને અંતિમ પસંદગી યાદીમાં સામેલ કરવાના હેતુસર ૨૦ ટકા છૂટછાટ પછી સૂચવ્યા મુજબ લઘુતમ લાયકાત ગુણ મેળવવા માટે કહેવાનો નિર્ણય લે છે, તો આવા નીતિ વિષયક નિર્ણયમાં કંઈ ખોટું નથી.

૫૨. ઠીક છે, આપણે ફક્ત એટલું જ કહી શકીએ કે કઈ રીતે અનામત આપવી જોઈએ તેમાં કોઈ શંકા નથી, તે એક નીતિગત નિર્ણય છે, પરંતુ તેનો અર્થ એ નથી કે જો ભારતના બંધારણની કલમ ૧૬ (૧) અને ૧૬ (૪) હેઠળ અનુક્રમે અનામત આપવાના હેતુ માટે કાયદાના ખોટા સિદ્ધાંતો લાગુ કરવામાં આવે, તો રિટ કોર્ટે અરજીને સ્વીકારવી જોઈએ નહીં.અમે આ હેતુ માટે ઘડવામાં આવેલા

વૈધાનિક નિયમોની વિરુદ્ધ, આ કેસમાં પ્રતિવાદીઓ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી ખોટી પદ્ધતિને વિગતવાર સમજાવી છે.

૫૩. આંધ્ર પ્રદેશ પબ્લિક સર્વિસ કમિશન (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટનો નિર્ણય, જે પ્રતિવાદીઓ વતી આધાર રાખે છે, તે પણ કોઈ મદદરૂપ નથી. પરિચ્છેદ ૨૯, ૩૨ અને ૪૪ માં કરવામાં આવેલા અવલોકનો, જેના પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે, તે આ રીતે વાંચે છે:

"૨૯. નિઃશંકપણે, પ્રારંભિક પરીક્ષા એ મુખ્ય પરીક્ષાનો ભાગ નથી. ઉમેદવારની યોગ્યતાનું મૂલ્યાંકન આ રીતે થતું નથી. માત્ર એક પાત્રતા માપદંડ નક્કી કરવામાં આવે છે. પરીક્ષા યોજવા માટેના પેપરમાં સામાન્ય અભ્યાસ અને માનસિક ક્ષમતાનો સમાવેશ થાય છે. પરીક્ષાઓ યોજવા માટે ઉમેદવારોની મૂળભૂત લાયકાત નક્કી કરવાના હેતુસર આવી પરીક્ષા યોજવી આવશ્યક છે. રાજ્ય અને આયોગ કેવી રીતે અને કઈ રીતે ભારતના બંધારણની કલમ ૩૩૫ની બંધારણીય જરૂરિયાતોનું પાલન કરશે તેના પર સામાન્ય રીતે સવાલ ઉઠાવવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં."

"૩૨.યોગ્યતાનું મૂલ્યાંકન ઘણા સ્તરો પર હોઈ શકે છે.તે અનેક ગાળણમાંથી પસાર થઈ શકે છે.આખરે, બંધારણીય યોજના એવા ઉમેદવારોની હોય છે જેઓ સમાજની સેવા કરી શકશે અને કાર્યાલય સાથે જોડાયેલા કાર્યો નિભાવી શકશે.ખાલી જગ્યાઓ દાન દ્વારા ભરવામાં આવતી નથી.દરેક વર્ગમાં તેમની ગુણવત્તાના આધારે ઉમેદવારોની અને/અથવા વિદ્યાર્થીઓની પસંદગી કરવા માટે સંખ્યા વગરના સમયે હંમેશા ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે.વંચિત જૂથ અથવા સામાજિક રીતે પછાત લોકો ખુદ્દા વર્ગના લોકો સાથે સ્પર્ધા કરી શકશે નહીં પરંતુ તેનો અર્થ એ નથી કે તેઓ તેના માટે નિર્ધારિત મૂળભૂત લઘુત્તમ માપદંડને પાર કરી શકશે નહીં.

"૪૪.જેમ કે અમે આ મામલાની ગુણવત્તામાં પ્રવેશ કર્યો છે, અમારા મતે, તે પ્રશ્ન નક્કી કરવો જરૂરી નથી કે શું રિટ અરજદારો-પરીક્ષામાં હાજર રહેલા પ્રતિવાદીઓને બરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા અને રિટ પિટિશન દાખલ કરવાથી બાકાત રાખવામાં આવ્યા હતા.

૫૪. સુપ્રીમ કોર્ટના ઉપરોક્ત અવલોકનો પર આધાર રાખીને એવી દલીલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે કે અપીલકર્તાઓ દ્વારા મંજૂર કરાયેલી લેખિત પરીક્ષા અને શારીરિક કાર્યક્ષમતા કસોટીને મુખ્ય પરીક્ષાનો ભાગ ન કહી

શકાય.ઉમેદવારની યોગ્યતાનું મૂલ્યાંકન આ રીતે કરવામાં આવતું નથી, પરંતુ માત્ર એક પાત્ર માપદંડ નક્કી કરવામાં આવે છે.જ્યારે નિર્ધારિત કટ-ઓફ ગુણ મેળવવામાં આવે ત્યારે જ ઉમેદવારોની અંતિમ યોગ્યતા નક્કી કરવામાં આવે છે.અમારા મતે, સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષના કેસમાં હકીકતો તદ્દન અલગ હતી.જ્યાં સુધી હકીકતો અને આ કેસમાં સામેલ મુદ્દાઓની વાત છે ત્યાં સુધી આ નિર્ણયની કોઈ અસર નથી.હકીકતમાં, વંચિત જૂથ અથવા સામાજિક રીતે પછાત વર્ગે મૂળભૂત લઘુત્તમ માપદંડ પસાર કરવો પડશે તેવી અસર માટે, પેરા ૩૨ના છેલ્લા વાક્યમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનો વર્તમાન અપીલકર્તાઓને મદદ કરે છે.

૫૫. વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે અરજીને માત્ર એ તારણ પર ફગાવી દીધી કે કટ ઓફની પ્રિસ્ક્રિપ્શન નીતિના ક્ષેત્રમાં છે અને તે શ્રેષ્ઠ રીતે કારોબારી પર છોડી દેવી જોઈએ.વિદ્વાન સરકારી વકીલની રજૂઆત સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે આપણે ઉપર પહેલેથી જ અવલોકન કર્યું છે તે આ તર્ક સાથે અમને કોઈ વાંધો નથી.જો કે, અપીલ ઉપર નોંધાયેલા અન્ય કારણોસર મંજૂરીને પાત્ર છે.ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારો મત છે કે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના ચુકાદાને ટકાવી શકાતો નથી.

૫૬. રિટ અરજદારો-અપીલકર્તાઓ આમ દાવો કરાયેલ રાહત માટે હકદાર છે.તદનુસાર, અપીલને મંજૂરી છે.વિદ્વાન સિંગલ જજના વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશને રદ કરવામાં આવે છે અને રિટ પિટિશનને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.પ્રતિવાદીઓને આ આદેશની પ્રમાણિત નકલ રજૂ કરવાની તારીખથી ૨ મહિનાના સમયગાળાની અંદર, ઉપર કરવામાં આવેલા અવલોકનોના પ્રકાશમાં કાયદા અનુસાર અપીલકર્તાઓના કેસ પર વિચાર કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.જોકે ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ આપવામાં આવશે નહીં.

૫૭. મુખ્ય મામલાના અંતિમ નિકાલને ધ્યાનમાં રાખીને, સંબંધિત દીવાની અરજીનો પણ નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(વિક્રમ નાથ, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તી)

(જે. બી. પારડીવાલા, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.